

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Baudžiamosios justicijos katedra

Eglės Simutytės

V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Nusikaltimai intelektinei nuosavybei Lietuvoje ir užsienio valstybėse
Crimes against intellectual property in Lithuania and foreign countries

Vadovas: lekt. dr. Gerardas Višinskis

Recenzentas: lekt. dr. Audrius Juozapavičius

Vilnius

2023

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojama nusikaltimų intelektinei nuosavybei Lietuvoje sistema, taip pat kai kurie atskiri šios sistemos elementai – nusikaltimai – jų objektai, objektyviosios pusės, lyginama su užsienio valstybių baudžiamaisiais įstatymais. Aptariami probleminiai reguliavimo aspektai, taip pat baudžiamosios atsakomybės atskyrimas nuo kitų atsakomybės rūšių. Remiantis skirtingų mokslininkų pateikiamomis nuomonėmis siekiama atrasti baudžiamojo įstatymo tobulinimo kryptis intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityje.

Pagrindiniai žodžiai: nusikaltimai intelektinei nuosavybei, baudžiamoji atsakomybė, autorių teisė, pramoninė nuosavybė.

This paper analyzes the system of crimes against intellectual property in Lithuania, as well as some separate elements of this system – their objects, objective aspects, parallels with the criminal provisions of foreign countries are sought. The problematic aspects of regulation are discussed, as well as the separation of criminal liability from other types of liability. Based on the opinions presented by different scientists, the aim is to discover the directions of improvement of the criminal law in the field of protection of intellectual property rights.

Keywords: crimes against intellectual property, criminal liability, author law, industrial property.

TURINYS

ĮVADAS	4
1. INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS SAMPRATA IR INTELEKTINIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMAS	7
1.1. Intelektinės nuosavybės samprata ir rūšys	7
1.2. Intelektinės nuosavybės teisių apsaugos reglamentavimas baudžiamosios teisės kontekste.....	9
1.2.1. Intelektinės nuosavybės teisių gynimas tarptautinėje teisėje	9
1.2.2. Intelektinės nuosavybės teisių gynimas Europos Sąjungos teisėje	12
1.2.3. Intelektinės nuosavybės teisių gynimas Lietuvos nacionaliniuose įstatymuose ...	15
2. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO IR LITERATŪROS, MOKSLO, MENO KŪRINIO AR GRETUTINIŲ TEISIŲ OBJEKTO NETEISĖTO GAMINIMO, NETEISĖTŲ KOPIJŲ PLATINIMO, GABENIMO AR LAIKYMO SUDĖČIŲ ANALIZĖ	19
2.1. Objektas.....	19
2.2. Dalykas.....	23
2.3. Objektyvioji pusė ir kvalifikuojantys požymiai	26
3. NUSIKALTIMAI PRAMONINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ OBJEKTAMS LIETUVOJE IR UŽSIENIO VALSTYBĖSE.....	31
3.1. Objektas.....	31
3.2. Dalykas.....	34
3.3. Objektyvioji pusė	37
IŠVADOS	42
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	43
SANTRAUKA	50
SUMMARY	51

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Intelektinė nuosavybė ir jos apsauga dabartiniame globalios visuomenės kontekste yra itin svarbi keletu aspektų, kurie apima tiek individualių asmenų – intelektinės nuosavybės objektų savininkų (kūrėjų) – interesus, tiek apskritai, visuomenės, valstybės ekonominius ir socialinius interesus. Būtinybę saugoti tokią nuosavybės rūšį atspindi ir Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos atliktas tyrimas, pagal kurį pramonės įmonės, kurios intensyviai naudoja intelektinės nuosavybės teises, yra atsakingos už 45 proc. Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto (Strategic Plan 2025...). Akivaizdu, jog intelektinės nuosavybės svarbą turi atliepti ir valstybėse galiojantys įstatymai, numatantys atsakomybę už jos pažeidimus. Štai dar 2003 m. autoriai nurodo, jog veikos, padarytos prieš intelektinės nuosavybės teisės objektus, kriminalizuotos daugelyje išsivysčiusių pasaulio valstybių (Kiškis ir Šulija, 2003, p. 53). Lietuvoje baudžiamoji atsakomybė už pažeidimus intelektinės nuosavybės teisėms taip pat numatyta, tam skirtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) XXIX skyrius, tačiau praktikoje prioritetas teikiamas civilinei ar administracinei atsakomybei. Teismų praktika intelektinės nuosavybės baudžiamosiose bylose itin negausi, tačiau tai nereiškia, jog nusikaltimai nepadaromi, priešingai – tokia statistika iliustruoja ribotą visuomenės ir teisės taikymo valdžios požiūrį į šiuos teisės pažeidimus.

Susiformavęs požiūris lemia ir mokslinių tyrimų trūkumą baudžiamosios teisės kontekste – galima rasti pakankamai daug publikacijų, kuriose aptariamos civilinės gynimo priemonės, tačiau intelektinės nuosavybės objektų apsaugos klausimai, o ypač – susiję su pramonine nuosavybe, baudžiamosios teisės mokslininkų aptariami retai, todėl būtina atlikti išsamesnę nusikaltimų, nukreiptų į intelektinės nuosavybės objektus, analizę.

Darbo tikslas. Šiuo darbu siekiama atskleisti tarptautinį, Europos Sąjungos bei nacionalinį reguliavimus, kurie įgalina baudžiamąją atsakomybę intelektinės nuosavybės teisėje, taip pat nusikaltimų, nukreiptų į intelektinės nuosavybės objektus, sistemą, individualius jų požymius, leidžiančius atskirti juos vienus nuo kitų bei kvalifikuoti tam tikras veikas kaip nusikaltimus.

Darbo uždaviniai: (1) atskleisti intelektinės nuosavybės sampratą, (2) išnagrinėti intelektinės nuosavybės objektų gynimo sistemą baudžiamosios teisės priemonėmis tarptautiniuose, Europos Sąjungos, nacionaliniuose teisės aktuose, (3) išnagrinėti nusikaltimų, nukreiptų į intelektinės nuosavybės objektus, sistemą ir jos trūkumus Lietuvos baudžiamajame įstatyme, (4) išanalizuoti atskirų nusikaltimų, nustatytų BK 191, 192, 195, 204 ir 211

straipsniuose, kvalifikavimo ypatybes, atskleidžiant objektyviosios pusės požymius bei jų problematiką, (5) pateikti užsienio valstybių – Suomijos ir Prancūzijos – reglamentavimo esminius bruožus kaip atspirtį nacionalinio įstatymo tobulinimui intelektinės nuosavybės teisių apsaugos srityje.

Darbo objektas. Pirmiausia analizuojami tarptautiniai bei Europos Sąjungos teisės aktai, kurie įgalina baudžiamosios atsakomybės taikymą, taip pat detaliau nagrinėjama nacionalinio reguliavimo sistema ir raida.

Antroji darbo dalis orientuota į du nusikaltimus – autorystės pasisavinimą (BK 191 straipsnis) bei literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą (BK 192 straipsnis), jų objektyviosios pusės požymius. BK 193 straipsnį (informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimas arba pakeitimas) ir BK 194 straipsnį (neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimas) paliekant už šio darbo objekto ribų. Toks pasirinkimas grindžiamas dažnesniu straipsnių pritaikymu praktikoje ir to taikymo problematika, bei tuo, jog BK 193 ir 194 straipsniai tiesiogiai nėra susiję su autoriaus nei turtinėmis, nei neturtinėmis teisėmis ar jų gynimu.

Darbo objektas taip pat apima nusikaltimus pramoninei nuosavybei, kadangi tai yra antroji intelektinės nuosavybės objektų dalis, bei jų objektyviosios pusės požymių analizę, paliečiant ir tuos BK straipsnius, kurie nėra numatyti skyriuje, skirtame nusikaltimams intelektinei ir pramoninei nuosavybei, tačiau savo esme atitinka intelektinės nuosavybės objektų apibūdinimą – BK 204 ir BK 211 straipsnius.

Pažymėtina, jog nusikalstamų veikų sudėtis gali būti skaidoma į atskirus struktūrinius elementus (keturnaris arba dvinaris skaidymas) (Veršekys, 2013, p. 28). Šiame darbe pasirenkama nagrinėti tik tuos elementus, kurie atspindi objektyviąją veikos padarymo pusę, t. y. tuos, kurie parodo išorinę nusikalstamos veikos pusę, leidžia tapatinti, arba priešingai, atskirti nusikaltimus vienus nuo kitų.

Nacionalinio baudžiamojo įstatymo nuostatos lyginamos su užsienio valstybėmis – Suomija ir Prancūzija, kurių pasirinkimas grindžiamas jų reguliavimo specifika. Suomijos baudžiamoji sistema intelektinės nuosavybės teisės klausimais pakankamai panaši į Lietuvos, tačiau normos pasižymi dideliu blanketiškumu. Prancūzija „atstovauja“ visiškai kitokią reguliavimo modelį – visi susiję klausimai reguliuojami atskirame kodifikuotame teisės akte – intelektinės nuosavybės kodekse, todėl aktualu aptarti skirtingas reguliavimo galimybes, taip ieškant nacionalinio reguliavimo tobulinimo krypčių. Be to, abi šios valstybės pagal Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos pateikiamą statistiką gerokai lenkia Lietuvą pagal

atskirų intelektualinės nuosavybės objektus (patentus, prekės ženklus, autorių teises) naudojančių industrijų sukuriama bendrąjį vidaus produkto dalį, kas nurodo didesnę intelektualinės nuosavybės reikšmę šiose valstybėse, paraleliai – aukštesnį šių teisių apsaugos standartą (IPR-intensive industries and economic performance..., 2022).

Tyrimo metodai. Svarbiausiu šio darbo metodu yra sisteminės analizės metodas, kuriuo remiantis analizuojami tarptautinės, Europos Sąjungos, bei atskirų valstybių nacionaliniai teisės aktai, taip pat naudojamas lyginamasis metodas, skirtas Lietuvos, Suomijos ir Prancūzijos reguliavimams, ieškant paralelių ir skirtumų, tirti. Papildomi metodai, naudoti kai kuriose šio darbo dalyse – loginis, istorinis, kuriais aiškinama tam tikri įstatymų leidėjo pasirinkimai, teksto formuluotės, taip pat reguliavimo raida.

Darbo originalumas. Pastarąjį penkmetį magistro darbų, disertacijų šia tema ar bent konkrečiais jos aspektais nėra, galima rasti tik keletą senesnių (2011 m., 2016 m.) publikacijų, kurių pagrindiniu tyrimo objektu buvo pavieniai nusikaltimai, nukreipti į autorių teises ir gretutines teises. Be to, itin stinga tyrimų, kurie nukreipti į baudžiamąją teisę, o ne civilinę, kaip pagrindinę teisės šaką, saugančią intelektualinę nuosavybę. Šiame darbe siekiama išnagrinėti ir aprėpti visą intelektualinės nuosavybės teisių apsaugos baudžiamojoje teisėje sistemą, jos ištakas – tarptautinį ir Europos Sąjungos reguliavimą, į darbą įtraukiami pramoninės nuosavybės apsaugos klausimai, kurių ištyrimas (lyginant su autorių teisių apsauga) yra pakankamai nedidelis.

Pagrindiniai šaltiniai. Darbo pagrindą sudaro teisės aktai, kurių pagrindiniai – minėtas Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, kiti nacionaliniai įstatymai (Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas, Lietuvos Respublikos patentų įstatymas ir kt.), įvairios tarptautinės sutartys ir Europos Sąjungos direktyvos, taip pat Prancūzijos intelektualinės nuosavybės kodeksas bei Suomijos baudžiamasis kodeksas. Darbe svarbiausios mokslinės publikacijos yra Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, V. Mizaro monografijos „Autorių teisė“ (I ir II tomai), taip pat kitų autorių (E. Gruodytės, R. Birštono, M. Kiškio, G. Švedo, P. Švedo) publikacijos ir darbai. Analizuojant atskirų nusikaltimų požymius taip pat pasitelkiama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

1. INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS SAMPRATA IR INTELEKTINIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMAS

1.1. Intelektinės nuosavybės samprata ir rūšys

Siekiant išnagrinėti baudžiamąją atsakomybę už intelektinės nuosavybės pažeidimus, pirmiausia reikia nustatyti intelektinės nuosavybės apibrėžtį ir ribas, apie kurias pažeidimus galime kalbėti, taip pat intelektinės nuosavybės objektų sistemą. Lietuvoje intelektinės nuosavybės apsaugą suponuoja aukščiausios galios teisės aktas – Lietuvos Respublikos Konstitucija. Jos 42 straipsnyje nurodyta, kad „Dvasinius ir materialinius autorius interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas“. Be kita ko, svarbus ir 23 straipsnis: „Nuosavybė neliečiama. Nuosavybės teises saugo įstatymai“, kas reiškia, kad intelektinei nuosavybei, egzistuojančiai nepriklausomai nuo to, ar turi materialų pavidalą, taikomas toks pat apsaugos standartas, kaip ir daiktinei nuosavybės teisei. Tiesa, šių dviejų nuosavybės rūšių tapatinti negalima¹, kadangi intelektinės nuosavybės teisė pasižymi specifiniais bruožais, tokiais kaip neturtinių teisių suteikimas, teritorialumas, laikinumas, apsaugos apimtis, taikymo apribojimai ir kt. (Birštonas, 2010, p. 22-23).

Turint omenyje, jog intelektinės nuosavybės teisės apima labai daug skirtingų ir specialiais bruožais išsiskiriančių objektų, natūralu, jog apibendrintą sąvoką tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose rasti sunku, samprata čia pateikiama sąrašų pavidalu, kurie dažnai būna nebaigtiniai, ką lemia itin sparti intelektinės nuosavybės teisės raida ir kaita. Štai nacionaliniame lygmenyje intelektinės nuosavybės „apibrėžimą“ randame tik Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.111 straipsnyje: „Civilinių teisių objektais laikomi mokslo, literatūros ir meno kūriniai, patentai, prekių ženklai, dizainas ir kiti intelektinės veiklos rezultatai, išreikšti kuria nors objektyvia forma“.

Kiek išsamesnę intelektinės nuosavybės sampratą galime rasti tarptautiniuose teisės aktuose, pradedant nuo 1967 m. pasirašytos Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (angl. *World intellectual property organization*) (toliau – PINO) steigiamosios konvencijos, pagal kurios 2 straipsnį „intelektinė nuosavybė apima teises, susijusias su:

- literatūros, meno ir mokslo kūriniais,
- atlikėjų pasirodymais, fonogramomis, radijo ir televizijos laidomis,
- išradimais visose žmogaus veiklos srityse,

---

¹ Tai turi ypatingą reikšmę ir baudžiamosios atsakomybės reglamentavimo kontekste, t. y. nusikaltimai nuosavybei ir nusikaltimai intelektinei nuosavybei baudžiamajame įstatyme išskiriami į atskirus skyrius.

- moksliniais atradimais,
- pramoniniu dizainu,
- prekių ženklais, paslaugų ženklais, komerciniais vardais ir pavadinimais,
- apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos,

taip pat visas kitas teises, atsirandančias vykdant intelektinę veiklą pramonės, mokslo, literatūros ar meno srityse“. Analogiškas sąrašas pateiktas ir kitos tarptautinės organizacijos dokumente – Pasaulio prekybos organizacijos (angl. *World Trade Organization*) (toliau – PPO) sutartis „dėl intelektinės nuosavybės teisių prekyboje aspektų“ (angl. *Agreement on Trade-Related-Aspects of Intellectual Property Rights*) (toliau – TRIPS sutartis) suteikia apsaugą tokioms pat kategorijoms. Klasikinei tarptautinės teisės sampratai neprieštarauja ir Europos Sąjungos teisės aktai, iš esmės antrinantis PINO parengtą objektų sąrašą, papildantis tik vienu objektu – geografine nuoroda (Europos audito rūmai, 2022, p. 6).

Teisės teorijoje ir praktikoje intelektinės nuosavybės teisė pagal objektą skiriama į du poįstatyčius, kuriose susigrupuoja tarptautiniuose dokumentuose nurodytos kategorijos. Tradiciškai skiriamos autorių teisės ir gretutinės teisės, kurių dalyku yra santykiai, atsirandantys sukūrus mokslo, literatūros ir meno kūrinius, fonogramas, filmus, garso ir vaizdo kūrinius (Žilinskas *et al.*, 2007, p. 33), bei pramoninės nuosavybės (patentų) teisės, saugančios objektus, kurių vertę lemia jų praktinis naudojimas pramonėje – gamybinėje, komercinėje veikloje (Stonkienė, 2011, p. 29) pavyzdžiui patentai, prekės ženklai, dizainai, firmų vardai. Šis atskyrimas reikšmingas jau vien dėl to, kad atskiras intelektinės nuosavybės sritis reguliuoja skirtingi įstatymai ir tarptautinės sutartys, o šio darbo kontekste pagal šį atskyrimą galima sugrupuoti ir nusikaltimus, nukreiptus į intelektinę nuosavybę, kas aktualu kituose darbo skyriuose.

Nors vieningą intelektinės nuosavybės apibrėžimą literatūroje ar teisės aktuose rasti sunku, tačiau galima išskirti esminius bruožus, pagal ką tam tikri objektai gali būti laikomi intelektinės nuosavybės objektais, t. y. kūrybinės veiklos rezultatas, turintis objektyvią išraišką ir susijęs su konkrečiu asmeniu – savininku – nuosavybės teise į tokį objektą. Šiuos požymius atitinkantys objektai suteikia savininkams konkrečias teises, kurios ginamos įvairiomis teisinėmis priemonėmis tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame ir Europos Sąjungos reguliavime.

1.2. Intelektinės nuosavybės teisių apsaugos reglamentavimas baudžiamosios teisės kontekste

Suteikiant teisinio santykio subjektui tam tikras teises, privaloma nustatyti ir tokių teisių apsaugos mechanizmą, jog tokios subjektyvios teisės galėtų tinkamai egzistuoti. V. Mikelėnas nurodo, jog „subjektinė teisė lemia teisę į gynybą, tai yra sudedamoji subjektinės teisės dalis“ (Mikelėnas, 1997, p. 15). Intelektinės nuosavybės teisėje taip pat numatyta visuma priemonių, kuriomis ginami pažeisti autorių, ar pramoninių nuosavybės teisių turėtojų interesai. Nors savo esme intelektinės nuosavybės teisės pažeidimai turėtų būti ginami civilinėje teisėje numatytais būdais ir priemonėmis, o baudžiamoji atsakomybė laikoma griežčiausia teisinės atsakomybės rūšimi (Švedas *et al.*, 2019, p. 67), Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymo (toliau – ATGTAĮ) 87 straipsnyje eksplacitiškai nurodoma, kad „administracinę ir baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių pažeidimus nustato Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas ir Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“. Daroma prielaida, kad baudžiamąją atsakomybę įgalina ne tik nacionalinis įstatymas, tačiau ir tarptautinė bei Europos Sąjungos teisė, todėl reikalinga atidesnė šių teisės rūšių aktų analizė, siekiant atskleisti baudžiamosios teisės reikšmę intelektinės nuosavybės teisių gynimo kontekste.

1.2.1. Intelektinės nuosavybės teisių gynimas tarptautinėje teisėje

Pažymima, jog anksčiausiai priimtose sutartyse dėl autorių teisių apsaugos taikytas nacionalinis principas, t. y. apibrėžtos tik autorių teisių įgyvendinimo (gynimo) kryptys, esminės nuostatos, atkreipiamas dėmesys į kai kurias gynimo priemones, bet reguliavimą teko konkretinti kiekvienai valstybei, ratifikavusiai tokias sutartis (Stonkienė, 2011, p. 237). Tam įtaką galėjo turėti svarbūs reguliavimo skirtumai tarp anglosaksų ir kontinentinės teisės tradicijų autorių teisių srityje.

Jungtinėje Karalystėje (kaip anglosaksų teisės tradicijos valstybėje) formavosi vadinamoji *copyright* sistema, t. y. orientuota ne į neturtines autoriaus, kaip kūrėjo, teises, bet į turtines – asmens, kuris finansuoja kūrinio gamybą ir išleidimą (Birštonas, 2010, p. 55). Visiškai kitokia sistema kūrėsi Prancūzijoje – čia autorių teisės grindžiamos neturtinių vertybių teorija, o kūrinys yra laikomas „labiausiai teisėta, neliečiama ir labiausiai asmeniška nuosavybe – rašytojo mąstymo vaisiumi“ (Mizaras, 2008, p. 87). Tokią sistemą priėmė ir kitos kontinentinės teisės tradicijos valstybės, t.y. Vakarų Europos autorių teisių sistema formavosi

būtent Prancūzijos modelio šviesoje. Taigi, turėjo būti rastas bendras duomuo, ką tokios sutartys gali ginti, jog nebūtų paneigta viena ar kita koncepcija. Deja, pasirinktas pakankamai primityvus problemos sprendimas – sutartyse orientuojamasi tik į turtinius autoriaus interesus, ignoruojant neturtines autorių teises.

Pirmoji tarptautinės sutartis, reglamentavusi autorines teises, priimta dar 1883 m., buvo Berno Konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, tačiau joje autorių teisių gynimo būdai nenumatyti, paminėtina tik neteisėtų kūrinių ir įrašų konfiskacija (13 straipsnio 3 dalis ir 16 straipsnis). 1928 m. Konvencija buvo peržiūrėta, papildyta nauju straipsniu, reglamentuojančiu autoriaus asmenines neturtines teises: 6bis straipsnyje nurodoma anksčiau aptarta nuostata – „<...> 3. Teisinės gynybos būdus šiame straipsnyje numatytoms teisėms apsaugoti reguliuoja šalies, kurioje reikalaujama apsaugos, įstatymai“.

Nedaug naujovių į reguliavimą atnešė ir gerokai vėliau pasirašytos sutartys – gretutinių teisių apsaugą reguliuojančios 1971 m. Konvencijos dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo 3 straipsnyje nurodoma kiekvienos šalies teisė nustatyti šios Konvencijos įgyvendinimo priemones, pateikiant tam tikrą pavyzdinį priemonių sąrašą, apimančių autorių teisių ar kitų specifinių teisių suteikimą, įstatymą dėl nesąžiningos konkurencijos, baudžiamąsias sankcijas. Tiesa, čia jau paminimos baudžiamosios sankcijos kaip galima priemonė tokioms teisėms ginti. Šias paminėtas sutartis ir kitas, pavyzdžiui, 1961 m. Romos konvenciją dėl atlikėjų, fonogramų, gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos, 1996 m. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos Autorių teisių sutartį, V. Mizaras priskiria „pirmosios kartos“ tarptautinėms sutartims, konkretų reguliavimą paliekančios valstybių pasirinkimui (Mizaras, 2009, p. 255-256).

Aptarus išskirtinai autorių ir gretutinių teisių reguliavimą, būtina panagrinėti ir pramoninės nuosavybės teisių gynimo būdus reglamentuojančius tarptautinius dokumentus. Svarbu pažymėti, jog teisinė apsauga pramoninės nuosavybės objektams atsiranda tik tada, kai: (1) jie tinkamai įregistruojami valstybės patentų tarnyboje, (2) apie įregistravimą paskelbiama viešai oficialiuose šių tarnybų leidiniuose, (3) autoriams išduodami apsaugos dokumentai – patentas ar liudijimas (Žilinskas *et al.*, 2007, p. 33). Taigi, ir atskiri gynimo būdai taikomi tik tiems pramonės nuosavybės (patentų) teisės objektams, kurie yra tinkamai užregistruoti².

Kaip ir autorių ir gretutinių teisių atveju, pirmosios sutartys apskritai nekalba apie patentų teisės gynimo būdus – 1883 m. Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės

---

² Ši nuostata su laiku keičiasi, o dabartiniuose baudžiamuosiuose įstatymuose tam tikrais atvejais numatoma ir neregistruotų pramoninės nuosavybės objektų apsauga, pavyzdžiui, „gerai žinomų“ prekės ženklų.

saugojimo, neminimi tokių teisių konkretūs gynimo būdai, tik po 1925 m. Hagos konferencijoje įvykusio Konvencijos peržiūrėjimo įtrauktos tokios formuluotės kaip: „<...> šalis įsipareigoja arba administracijos iniciatyva, jeigu tai leidžia tos šalies įstatymai, arba suinteresuoto asmens prašymu atmesti arba pripažinti registraciją negaliojančia ir uždrausti naudoti prekės ženklą, jeigu ženklas atkartoja, imituoja kitą ženklą arba yra kito ženklo vertimas ir gali būti supainiotas su juo <...>“ (6bis straipsnis) arba „<...> būtų sudaromos sąlygos kreiptis į teismą arba administracinę valdžią <...>“ (10ter straipsnis). Tikslėnių gynimo būdų nerandame ir kitose atskiras pramoninės nuosavybės kategorijas (prekės ženklus, dizainus, komercines paslaptis) saugojančiose sutartyse, kadangi patys teisės aktai yra orientuoti į apsaugos sistemos sukūrimą, t. y. objektų registravimą, licencijų ir patentų išdavimo tvarką.

Situaciją intelektinės nuosavybės teisių (tiek autorių ir gretutinių teisių, tiek pramoninės nuosavybės teisių) gynimo srityje pakeitė jau minėta 1994 m. pasirašyta TRIPS sutartis³, kuri tapo „pirmąja tarptautine sutartimi, kurioje universaliai buvo sureguliuoti ir intelektinės nuosavybės teisių gynimo klausimai“ (Mizaras, 2008, p. 131). V. Mizaras išskiria priežastis, kurios nulėmė tokių nuostatų atsiradimą TRIPS sutartyje: (1) pašalinus esminius nacionalinių valstybių įstatymų skirtumus, reglamentuojančius intelektinės nuosavybės teisių gynimą galima netrukdomai plėtoti prekybą ir verslą, (2) siekis skatinti valstybes nares sukurti veiksmingas pažeistų intelektinės nuosavybės teisių gynimo sistemas, (3) siekis stiprinti preventyvių teisių gynimo priemonių taikymą (Mizaras, 2002, p. 89). TRIPS sutarties III dalyje detalizuojami pažeistų teisių gynimo būdai, bendrieji principai, taip pat atskiri gynybos būdai, apimantys žalos atlyginimą, kompensaciją, laikinąsias apsaugos priemones, detalizuojami reikalavimai procesui – tiek civiliniam, tiek administraciniam bei baudžiamajam.

Šio darbo kontekste ypatingai svarbus TRIPS sutarties 61 straipsnis, kuriame įgalinama baudžiamoji teisė kaip intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemonė: „Valstybės narės numato, jog bent tyčinio prekės ženklo suklastojimo ar autorinių teisių piratavimo komerciniu mastu atvejais turi būti taikomas baudžiamasis procesas ir bausmės. Galimas žalos atlyginimo priemonės sudaro laisvės atėmimas ir/ar piniginių baudos, pakankamos, kad atgrasintų nuo pažeidinėjimo, ir atitinkančios bausmės, skiriamas už panašaus sunkumo nusikaltimus. Atitinkamais atvejais galimas žalos atlyginimo priemonės taip pat sudaro neteisėtų prekių ir visų medžiagų bei įrangos, kurių naudojimas vyravo darant pažeidimą (prekių gamyboje),

---

³ TRIPS sutartis yra sudedamoji 1994 m. balandžio 15 d. Sutarties dėl Pasaulio prekybos organizacijos įsteigimo dalis (1C Priedas).

areštas, konfiskavimas bei sunaikinimas. Valstybės narės gali numatyti, kaip taikomas baudžiamasis procesas ir bausmės kitais intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo atvejais, ypač jeigu pažeidimai daromi sąmoningai ir komerciniu mastu“.

Tiesa, formuluotė suponuoja tik minimalų standartą baudžiamajai atsakomybei, pavyzdžiui, nepasisakoma dėl bausmių ribų, o naudojama universali ir tarptautiniuose dokumentuose dažnai sutinkama deklaratyvi frazė – proporcinga, veiksminga, atgrasanti. Toks apsaugos standartas kritikuotas ir užsienio autorių: C. Geiger nurodo, jog „minimalios TRIPS Sutarties taisyklės jau iš pradžių atrodė nepakankamos arba neveiksmingos ir buvo laikomos netinkamomis intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo klausimui tinkamai spręsti“ (Geiger, 2016, p. 118). Be to, anglų-amerikiečių (*copyright*) sistemos atstovai atkreipia dėmesį, jog toks prievartos laipsnis tarptautinėje sutartyje, reguliuojančioje intelektinės nuosavybės teisių apsaugos klausimus, yra beprecedentis ir kritikuotinas (Rajan, 2001, p. 140).

Nepaisant išsakytos kritikos, tai pirmasis, ir, vienintelis toks detalus dokumentas tarptautinėje teisėje, išsamiai reglamentuojantis intelektinės nuosavybės teisių gynimo būdus ir tvarką, išskiriantis baudžiamąją atsakomybę kaip galimą taikyti priemonę gynybos būdų sistemoje, įgalinantis valstybių – sutarties šalių – teisės harmonizavimo procesą, kurio dalimi yra ir Lietuva – ratifikavus šias sutartis prisiimti įsipareigojimai šių sutarčių turinį perkelti ir į nacionalinę teisę.

1.2.2. Intelektinės nuosavybės teisių gynimas Europos Sąjungos teisėje

Lietuvos Respublika, kaip bet kuri kita Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybė narė, privalo prisiimti visus įpareigojimus, kuriuos nustato ES kompetentingos institucijos. ES intelektinės nuosavybės apsaugai skiriamas šiek tiek didesnis dėmesys: kompetenciją intelektinės nuosavybės teisių srityje pirmiausia suponuoja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 118 straipsnis: „Kuriant vidaus rinką ar jai veikiant, Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, patvirtina priemones, kuriomis įdiegiami europiniai instrumentai, suteikiantys vienodą intelektinės nuosavybės teisių apsaugą visoje Sąjungoje, ir kuriomis nustatoma centralizuota leidimo suteikimo, koordinavimo ir priežiūros tvarka Sąjungos lygiu“. Kalbant apie baudžiamosios politikos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos srityje harmonizavimą Europos lygmenyje, tos pačios Sutarties 83 straipsnio 2 dalis įgalina atitinkamus ES organus imtis veiksmų baudžiamųjų įstatymų derinime, kai tai yra būtina siekiant užtikrinti Sąjungos politikos veiksmingą įgyvendinimą srityje, kurioje taikomos derinimo priemonės ir nustatyti būtiniausiais taisyklės dėl nusikalstamų veikų ir

sankcijų apibrėžimo konkrečioje srityje. G. Švedas nurodo, kad tokiu atveju Europos Komisija turi pateikti svarius argumentus, kodėl tai yra būtina ir kodėl vienas ar kitas aspektas yra esminis Europos integracijai, tačiau intelektinę nuosavybę pažymi kaip vieną iš sričių, kur toks derinimas galėtų būti įmanomas (Švedas, 2010, p. 9). Toliau aptariami svarbiausi ES teisės aktai autorių teisių, gretutinių teisių ir intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityse apskritai.

Nors autorių ir gretutinių teisių srityje direktyvos nuo 1991 m. priiminėtos gana sparčiai ir reguliariai⁴, tačiau gynybos būdai jose aptarti nedetalizuojant, arba jie išvis neaptariami: pirmosios direktyvos – 1991 m. gegužės 14 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvos 91/250/EEB⁵ dėl kompiuterinių programų teisinės apsaugos 7 straipsnis nustato valstybėms narėms pareigą nustatyti „atitinkamas priemones“ išvardintiems pažeidimams, o 2 dalyje įpareigoja nustatyti konfiskavimą kaip gynybos priemonę. Šiek tiek tiksliau autorių ir gretutinių teisių gynimo būdus reglamentuojanti išlieka tik 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių aspektų informacinėje visuomenėje harmonizavimo, kurios 8 straipsnis nustato ne tik bendrojo pobūdžio taisyklę – „priemonės turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“, tačiau ir konkrečias nuobaudų rūšis, pavyzdžiui, teismo draudimą, teises pažeidžiančios medžiagos konfiskavimą. Tiesa, baudžiamoji atsakomybė už veikas, padarytas intelektinei nuosavybei, direktyvoje nepaminėta, o tai galima paaiškinti jau anksčiau minėtu kompetencijos apribojimu, t. y. nėra pakankamo pagrindo tokioms priemonėms nustatyti.

Naujovių ir perspektyvų į intelektinės nuosavybės teisinius gynimo būdų reglamentavimą atnešė 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, kurios atsiradimui išskirtinos kelios prielaidos, įskaitant 1998 m. spalio 15 d. žaliąją knygą dėl kovos su produktų ir paslaugų piratavimu ir kopijavimu vidaus rinkoje, bei 1999 m. vasario 24 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę, kurioje pateikiama apibendrinta išvada, jog valstybių

---

⁴ Nuo 1991 m. iki 2001 m. šioje srityje priimtos 7 direktyvos: (1) 1991 m. gegužės 14 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 91/250/EEB dėl kompiuterinių programų teisinės apsaugos (OL 1991, L 122/42); (2) 1992 m. lapkričio 19 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 92/100/EEB dėl nuomos teisės ir panaudos teisės, taip pat tam tikrų autorių teisėms gretutinių teisių intelektinės nuosavybės srityje (OL 1992, L 346/61); (3) 1993 m. rugsėjo 27 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, susijusių su palydoviniu transliavimu ir kabeliniu perdavimu, koordinavimo (OL 1993, L 248/15); (4) 1993 m. spalio 29 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 93/98/EEB harmonizuojanti autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminą (OL 1993, L 290/9); (5) 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos (OL 1996, L 77/20); (6) 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių aspektų informacinėje visuomenėje harmonizavimo (OL 2001, L 167/10); (7) 2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/84/EB dėl autoriaus teisės į dalį pajamų už perparduotą meno kūrinių originalą (OL 2001, L 272/32).

⁵ Ši direktyva 2009 m. balandžio 23 d. panaikinta, kadangi buvo kodifikuota, tačiau nuostatos išlieka tos pačios.

narių teisinių sistemų skirtumai, kiek tai susiję su intelektinės nuosavybės teisių gynimo reguliavimu, turi neigiamą poveikį vidaus rinkos funkcionavimui (Mizaras, 2005, p. 99). Šios direktyvos turinys apima atkuriamąsias ir laikinąsias bei prevencines priemones, žalos atlyginimą, reikalavimus civiliniam procesui, tačiau svarbiausia šios direktyvos dalis baudžiamosios teisės kontekste yra 28 punktas konstatuojamoje dalyje: „Be civilinių ir administracinių priemonių, procedūrų ir gynimo būdų, numatytų šioje direktyvoje, sankcijos pagal baudžiamąją teisę atitinkamais atvejais taip pat yra priemonė, užtikrinanti intelektinės nuosavybės teisių gynimą“. Taigi, nors ir nedetalizuojant, tačiau pirmą kartą ES teisės akte tiesiogiai nurodyta baudžiamosios atsakomybės taikymo prielaida. Kaip pažymi M. Stonkienė, šioje direktyvoje išlaikoma nuostata, jog baudžiamosios teisės klausimai yra kiekvienos valstybės prerogatyva (Stonkienė, 2011, p. 238).

Tiesa, aptartoji 2004 m. direktyva skatino diskusiją dėl baudžiamosios teisės įgalinimo intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityje. Čia svarbus 2005 m. rugsėjo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-176/03, kuriame pasisakoma dėl jau anksčiau aptartos ES kompetencijos (sprendimo priėmimo metu – ES laikoma Europos Bendrija, toliau – EB): Teisingumo Teismas įgalina EB veiksnių teisę baudžiamosios teisės ribose, kai tai yra būtina veiksmingam EB teisės įgyvendinimui. Kaip šio sprendimo pasekmė kilo 2005 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymas dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą. Šio pasiūlymo 3 straipsnyje nurodoma: „Remiantis šio straipsnio nuostatomis, valstybės narės privalo pripažinti nusikalstama veika visus tyčinius intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, padarytus komerciniu mastu“. Pasiūlyme taip pat detalizuota bausmių sistema, apimanti tiek laisvės atėmimą, tiek juridiniams asmenims pritaikomas sankcijas – baudas. Nepaisant jau aptartų abejonių dėl ES kompetencijos apskritai priimti tokį dokumentą, mokslinėje literatūroje keliamas tokios direktyvos reikalingumas: visos ES narės kartu yra ir PPO narės, taigi, prisiėmusios įsipareigojimus pagal TRIPS sutartį, kurioje, kaip minėta, eksplicitiškai nurodoma galimybė taikyti baudžiamąją atsakomybę (Mizaras, 2009, p. 503). Taigi, šis pasiūlymas niekada taip ir nebuvo priimtas, o be kita ko – 2010 m. Europos Komisijos atšauktas kaip nebeaktualus (Europos Sąjungos oficialus leidinys, 2010, p. 11).

Nors suvienodinto reguliavimo ES teisė intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityje baudžiamosios teisės priemonėmis kol kas nepateikia, absoliučioje daugumoje valstybių, įskaitant visą ES, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai yra kriminalizuoti (Steponavičiūtė, 2020, p. 192), o tam akivaizdžią įtaką turi ES teisės harmonizavimo procesai, vykstantys direktyvų pagrindu, kuriose nustatomos bendrosios gairės ir reguliavimo principai,

perkeliami į ES valstybių narių nacionalines teisės sistemas. Toks palaipsnis reguliavimo bendrinimo metodas leidžia atlikti atskirų valstybių baudžiamųjų nuostatų palyginimą ir analizę, kaip tai daroma šio darbo 2 ir 3 dalyse.

1.2.3. Intelektinės nuosavybės teisių gynimas Lietuvos nacionaliniuose įstatymuose

Aptarus tarptautinį ir ES reguliavimą kaip pagrindą esamam nacionaliniam reguliavimui, tikslinga pereiti prie nacionalinio reguliavimo ypatumų intelektinės nuosavybės gynimo srityje. Atskirų intelektinės nuosavybės teisių objektų apsaugą užtikrina skirtingi įstatymai, veikiantys kartu su Lietuvos Respublikos kodeksais: civiliniu, administracinių nusižengimų ir baudžiamuoju.

Jau minėta, kad civilinė intelektinės nuosavybės teisės kilmė suponuoja, jog būtent tokia atsakomybės rūšis yra taikoma pirmiausia. Tai patvirtina ir atskiri įstatymai: jau minėto ATGTAĮ VI skyrius išsamiai reglamentuoja autorių teisių ir gretutinių teisių gynbos būdus, Lietuvos Respublikos patentų įstatymo 52 – 60 straipsniai, Lietuvos Respublikos prekės ženklų įstatymo 70 – 77 straipsniai, taip pat Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas visa apimtimi, numato skirtingų pramoninės nuosavybės objektų apsaugą, šias normas papildo (tiksliau – įgalina) CK nuostatos. Šio darbo kontekste esminės reikšmės atskirų civilinių gynimo priemonių analizė neturi, todėl nedetalizuojant pasakytina, jog jos savaime skirstomos į tris dideles grupes: (1) prevencines-apsaugines, (2) kompensuojamąsias ir (3) atkuriamąsias (Mizaras, 2003, p. 29), o atskirų būdų taikymo sąlygos taip pat detalizuojamos minėtuose įstatymuose. Nors civilinių gynbos būdų sistema yra pakankamai išsami ir plati, tačiau „autorių teisių svarba ekonomikos skatinimui, socialinei visuomenės pažangai, taip pat autorių teisių turėtojų interesų apsaugos, tarptautinių šalies įsipareigojimų, autorių teisių įgyvendinimo, <...>, kaip viešojo intereso, svarba lemia tai, kad civilinės atsakomybės nepakanka“ (Stonkienė, 2011, p. 245)⁶, todėl toliau aptariamos kitos atsakomybės rūšys: administracinė ir baudžiamoji.

Autorių teisių ir gretutinių teisių srityje tokių atsakomybių taikymą įgalina konkreti ATGTAĮ norma: 87 straipsnyje numatyta, jog „Administracinę ir baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių pažeidimus nustato Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas ir Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“. Šio įstatymo komentare nurodoma, jog administracinės ar baudžiamosios atsakomybės taikymas

---

⁶ Nors cituojama autorė kalba apie autorių teises, tai puikiai pritaikoma ir visų intelektinės nuosavybės teisių gynimo sričiai, taip pat apimančiai pramoninę intelektinę nuosavybę.

nepanaikina autoriaus galimybės rinktis kartu taikyti ir civilinius savo teisių gynimo būdus (Vileita, 2000, p. 187), tai reikšminga jau vien tuo požiūriu, jog, pavyzdžiui, administracinė atsakomybė gina tik turtines autorių teises, nenumatydama neturtinių autoriaus teisių gynimo būdų. Tokios ar panašios normos nerasime nė viename įstatyme, ginančiame pramoninės nuosavybės teises, tačiau tokios atsakomybės taikymą suponuoja anksčiau aptarti tarptautiniai įsipareigojimai. Šių atsakomybės rūšių veikimas reiškia tam tikrą imperatyvumą, o tuo pačiu – didesnę atsakomybės griežtumą.

Pirmiausia aptartina administracinė atsakomybė, kurią dabar reglamentuoja Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau – ANK). ANK 122 straipsnyje nustatyta atsakomybė už „neteisėtą literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešas atlikimą, atgaminimą, viešą paskelbimą, kitokį panaudojimą bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais, taip pat kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą komerciniais tikslais“, o ANK 125 straipsnis nustato atsakomybę už pramoninės nuosavybės teisių pažeidimus, straipsnio dispoziciją konstruojant tokiu būdu: „Svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymėtų prekių laikymas ar gabenimas komerciniais tikslais arba panaudojant svetimą dizainą ar išradimo patentą neteisėtai pagamintų prekių laikymas ar gabenimas komerciniais tikslais“. Tiesa, reguliavimas šiuo kodeksu gerokai patobulėjo, t. y. ANK pirmtakas – Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimų kodeksas – komplikuotai reguliavo autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, sukurdamas normų kolizijos problemą atskiriant baudžiamąją ir administracinę atsakomybes (ji plačiau aptariama nagrinėjant BK 192 straipsnio sudėtį antrojoje rašto darbo dalyje), o administracinės atsakomybės už pramoninės nuosavybės teisių pažeidimus apskritai nenustatė, taip palikdamas didžiulę spragą reguliavime, kai gynybos būdai apsiribojo civiliniais ir baudžiamaisiais.

Griežčiausia atsakomybės rūšis, taikoma tik išimtiniais intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų atvejais, laikytina, yra baudžiamoji atsakomybė, kurios pagrindas – nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai – nagrinėjami šio darbo 2 ir 3 dalyse, todėl šios dalies kontekste aptariami tik bendrieji baudžiamosios atsakomybės bruožai ir reguliavimo raida.

Iki naujojo BK (2003 m.) atsiradimo galiojęs Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos BK atskiro skyriaus intelektinės nuosavybės teisės nusikaltimams neskyrė ir apskritai daugiau reglamentavo autorių teisių pažeidimus (142 – 142(3) straipsniai). Pramoninės nuosavybės objektų klausimu, ginami buvo tik prekių ir paslaugų ženklai (308 straipsnis), komercinės paslaptys (318 straipsnis), o tai leidžia daryti išvadą, kad reguliavimas buvo padrikas, nevisapusis ir deramai nesuderintas su ratifikuotomis tarptautinėmis sutartimis. Situacija

gerokai keitėsi priėmus naująjį BK, kuriame nusikaltimams intelektinei ir pramonei nuosavybei skiriamas XXIX skyrius, numatant penkias nusikaltimų sudėtis⁷, apimančias tiek autorių ir gretutines teises, tiek pramoninės nuosavybės teises. Tiesa, kritikos sulaukia pats skyriaus pavadinimas, kuriame atskirai nurodoma pramoninė nuosavybė, kuri, kaip jau aptarta, yra intelektinės nuosavybės dalis, todėl toks įvardijimas laikomas pertekliniu. Nepaisant tokios galimos kritikos, intelektinės nuosavybės teisių apsaugos reguliavimas baudžiamojoje teisėje gerokai patobulėjo, t. y. sukurta intelektinės nuosavybės teisių gynimo baudžiamosios teisės priemonėmis sistema, turinti struktūrą ir loginę mintį.

Tokios sistemos kūrimas grindžiamas požiūriu, jog veikos, padarytos intelektinei nuosavybei yra pakankamai pavojingos ir turi būti uždraustos. P. Švedas disertacijoje išskiria tokias intelektinės nuosavybės pažeidimų kriminalizavimo priežastis: (1) tiek pasaulyje, tiek ir Lietuvoje išlieka labai aukštas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų lygis, kurį iliustruoja kompiuterinių programų, fonogramų, audiovizualinės produkcijos neteisėto atgaminimo ir platinimo mastai, (2) veikų pavojingumas, pasireiškiantis keliomis kryptimis: teisių turėtojas praranda naudą, atlygį, sąžiningi vartotojai rinkoje gauna mažesnę pasiūlą bei didėja produktų kaina, tuo pačiu mažėja valstybės biudžeto surenkamų lėšų suma (Švedas, 2011, p. 38, 46). Minėtos priežastys (pažeidimų paplitimo mastas, jų pavojingumas) skatina valstybes imtis vis griežtesnių priemonių intelektinės nuosavybės teisėms ginti, tačiau ypač užsienio autorių darbuose galima rasti daug kritikos ir klausimų, skirtų būtent baudžiamajai teisei kaip intelektinės nuosavybės gynimo priemonei, o pagrindinis jų – kas apibrėžia atsakomybės ribą, t.y. kokiais kriterijais nustatomas baudžiamosios atsakomybės taikymas šioje srityje? (Mylly, 2012, p. 241).

Lietuvos autorių darbuose daugiausia dėmesio skiriama BK 192 straipsnio taikymo srities atskyrimo klausimams⁸, tačiau apibendrintai galima teigti, jog baudžiamoji atsakomybė taikoma kaip „paskutinė priemonė“ (lot. *ultima ratio*), kai civilinių ir administracinių priemonių nebepakanka. Taigi, ne tik įgyvendinant anksčiau aptartus tarptautinius įsipareigojimus, tačiau ir siekiant visapusiškai apsaugoti svarbius visuomeninius santykius, intelektinė nuosavybė ginama konkrečiomis baudžiamosios teisės priemonėmis.

Apibendrinant nacionalinio reguliavimo ypatumus pasakytina, kad čia skiriamos visos trys atsakomybės rūšys (civilinė, administracinė ir baudžiamoji), kurios gali būti taikomos intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų atveju. Toks platus atsakomybės reglamentavimas lemia ir aiškių atsakomybės rūšių atskyrimo kriterijų poreikį, kurie įstatymuose

---

⁷ Trečiojoje darbo dalyje aptariami ne tik tie nusikaltimai, kurie numatyti XXIX BK skyriuje, tačiau ir kiti, kurie pagal nagrinėjamus nusikaltimo požymius turėtų būti priskiriami šiam skyriui.

⁸ Klausimą nagrinėja M. Kiškis, R. Steponavičiūtė, A. Nevera ir kt.

nesukonkretinti ir paliekami nukentėjusios šalies ir įstatymus taikančios valdžios prerogatyvai, kas dažnu atveju sunkina arba apskritai panaikina galimybę taikyti griežčiausią atsakomybės rūšį.

Iš viso, kas aptarta šiame skyriuje, galima išskirti keletą pagrindinių tezių: vieningos intelektinės nuosavybės sąvokos nėra ir negali būti, ją galima pateikti tik sąrašo pavidalu, į jį įtraukiant konkrečius intelektinės nuosavybės objektus; tiek tarptautinėje, tiek ES teisėje skiriama pakankamai daug dėmesio intelektinės nuosavybės apsaugai, tačiau baudžiamosios atsakomybės taikymas reglamentuojamas abstrakčiai ir be didesnių imperatyvų; nacionalinis reguliavimas (nulemtas tarptautinės ir ES teisės aktu) pateikia visas įmanomas intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemones, bet tokia plati apsauga savaime lemia ir jos nekonkretumą – atsakomybių atskyrimą galima grįsti tik tam tikromis įstatymų formuluotėmis ar bendraisiais teisės principais, kas sunkina tam tikrų rūšių atsakomybės, o ypač – baudžiamosios, taikymą.

2. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO IR LITERATŪROS, MOKSLO, MENO KŪRINIO AR GRETUTINIŲ TEISIŲ OBJEKTO NETEISĖTO GAMINIMO, NETEISĖTŲ KOPIJŲ PLATINIMO, GABENIMO AR LAIKYMO SUDĖČIŲ ANALIZĖ

Siekiant šio darbo nuoseklumo, toliau atskirai nagrinėjami du nusikaltimai, nukreipti į vieną iš intelektualios nuosavybės teisės rūšių – autorių teises ir gretutines teises, jų sistema, įtvirtinimas baudžiamuosiuose įstatymuose Lietuvoje ir užsienio valstybėse, konkrečiai – Prancūzijoje ir Suomijoje.

Jau aptartame BK XXIX skyriuje yra keturi nusikaltimai, kurių objektu apibendrintai galima laikyti autorių teises ir gretutines teises: 191 straipsnis: „Autorystės pasisavinimas“, 192 straipsnis: „Literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtas atgaminimas, neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas“, 193 straipsnis: „Informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimas arba pakeitimas“, 194 straipsnis: „Neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimas“. BK 193 ir 194 straipsniai tiesiogiai nėra susiję su autoriaus nei turtinėmis, nei neturtinėmis teisėmis ir jų gynimu, todėl plačiau nenagrinėjami. Doktrinoje intelektualios nuosavybės objektų atgaminimas ir platinimas komerciniu mastu laikomas svarbiausiu ir didžiausią žalą darančiu pažeidimu (Kiškis ir Krikščionaitis, 2008, p. 37), todėl ir šio darbo kontekste dėmesys sutelkiamas būtent į šio nusikaltimo ir kito, praktikoje keliančio daugiau taikymo problemų – autorystės pasisavinimo, analizę bei paralelių su užsienio valstybių (Prancūzijos ir Suomijos) įstatymų nuostatomis paiešką.

2.1. Objektas

Siekiant atriboti vienus nusikaltimus nuo kitų, būtina aiškiai apibrėžti nusikalstamų veikų objektus. Pradedant nuo reguliavimo Lietuvoje ir konkrečiai **BK 191 straipsnio** objekto, doktrinoje galime rasti labai įvairių nuomonių dėl jo apimties, kas ir lemia šio nusikaltimo didžiausią problematiką objekto aiškinimo atžvilgiu, todėl šio straipsnio objekto analizei skiriamas didžiausias dėmesys. G. Ivoška pateikia tokį BK 191 straipsnio objekto apibūdinimą: „intelektualios nuosavybės teisiniai santykiai dėl autorių asmeninių neturtinių teisių ir turtinių teisių bei teisėtų interesų“, pridėdamas dar ir tai, jog objektu turėtų būti laikomos ne tik autorių, bet ir gretutinės teisės (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 395). Kritiką tokiam pernelyg plačiam aiškinimui pateikia V. Mizaras, teigdamas, jog šiuo atveju kalbame

tik apie autorystės pasisavinimą, kaip autoriaus svarbiausią neturtinę teisę, todėl kalbėti apie turtinių autoriaus teisių ir gretutinių teisių gynimą BK 191 straipsnio kontekste yra ydinga, o objektą siūlo apibrėžti taip – autoriaus asmeniniai neturtiniai interesai, autorystės teisė (Mizaras, 2009, p. 482-483). Būtent pastarajai nuomonei pritarti tampa „lengviau“, turint omenyje keletą detalių: 1) BK 191 straipsnyje eksplicitiškai vartojama sąvoka „autorystė“, kas pagal ATGTAĮ 14 straipsnio 1 dalies 1 punktą yra laikoma autoriaus neturtine teise „reikalauti pripažinti kūrinio autorystę aiškiai nurodant autoriaus vardą ant visų išleidžiamo kūrinio egzempliorių, taip pat kitu įmanomu būdu viešai atliekant kūrinį“; 2) nustatius, jog tai yra konkreti neturtinė teisė, paprasta konstatuoti, jog gretutinės teisės nėra ir negali būti šio straipsnio objektu, kadangi gretutinių teisių subjektams (išskyrus atlikėjus) neturtinės teisės įstatymu nesuteikiamos (Gruodytė *et al.*, 2021, p. 449).

Aiškų objekto išskyrimą BK 191 straipsnyje taip pat apsunkina ir tai, kad 1 ir 2 straipsnio dalys sudaro dvi atskiras nusikalstamų veikų sudėtis (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 395), nors būtent šio autoriaus nuomone objektas išlieka tas pats. Abejones dėl objekto tapatinimo išreiškia autorė R. Steponavičiūtė, pažymėdama, jog vien straipsnio 2 dalies formuluotė „<...> privertė <...> autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės <...>“ nurodo, kad ši norma gina ne tik autorystės teises, kaip neturtines autoriaus teises, tačiau ir turtines, jeigu privertimą pripažinti kitą asmenį teisių perėmėju laikysime turtine autoriaus teise⁹. Taigi, straipsnio 2 dalis tokiu būdu gina ir turtines autoriaus teises, o tai sudaro pagrindą abejoti straipsnio pavadinimo suderinamumu, taip pat tinkamu straipsnio paskirties įgyvendinimu (Steponavičiūtė, 2020, p. 116)¹⁰. Be kita ko, toks objekto išplėtimas suteikia galimybę svarstyti į objektą įtraukti ir gretutinių teisių apsaugą (Birštonas *et al.*, 2010, p. 305), o tai tik dar pagilintų straipsnio dalių neatitikimus, todėl pritartina autorės R. Steponavičiūtės nuomonei, jog toks objekto išplėtimas 2 dalyje yra perteklinis, todėl privertimo pripažinti kitą asmenį autoriaus teisių perėmėju požymis turėtų būti naikintinas, siekiant autorystės pasisavinimo kaip nusikaltimo aiškinimo vientisumo.

Ieškant paralelių užsienio valstybių teisėje, labai panašią normos formuluotę apskritai galime rasti Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse, kurio L335-2 straipsnio struktūra atrodo taip: „Bet koks raštų, muzikinių kompozicijų, piešinių, paveikslų ar kitų spausdintų ar graviruotų kūrinių leidimas, pagamintas visiškai ar iš dalies, neatsižvelgiant į įstatymus ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius autorių nuosavybę, yra pažeidimas“, šiuo atveju autorių

---

⁹ Pagal autorines sutartis perleidžiamos tik autoriaus turtinės teisės (ATGTAĮ 39 straipsnis), o neturtinės autoriaus teisės yra neperleidžiamos (ATGTAĮ straipsnio 14 straipsnio 2 dalis).

¹⁰ Straipsnio autorė siūlo keisti 2 dalies formuluotę, naikinant privertimo pripažinti teisių perėmėju požymį, taip išlaikant straipsnio vientisumą ir aiškią loginę tąsą.

nuosavybe laikytinos autorystės teisės, kas lemia, jog objektas yra aiškus, atitinkantis lietuviškąją doktrinos formuluotę ir saugantis neturtines autoriaus teises – autorystės teises. Tiesa, šis kodeksas ir konkretus straipsnis nenumato kvalifikuotos sudėties, kaip numatyta BK 191 straipsnio 2 dalyje, todėl ir taikymo problemų ar dviprasmiškumų dėl objekto sampratos ir išplėtimo galimybių nekyla, įstatymas aiškus ir nedviprasmiškas.

Kiek kitokia situacija yra Suomijos baudžiamajame kodekse – šio kodekso 49 skyriaus 1 dalyje numatyta nusikaltimo sudėtis apima visus pažeidimus autorių teisėms, t. y. neskirsto atskirų nusikaltimų, kaip tai padaryta Lietuvos ir Prancūzijos įstatymuose, todėl ir objektas čia yra vienas – turtinės ir neturtinės autorių teisės bei gretutinės teisės¹¹. Be to, būtent Suomijos įstatyme galime rasti papildomus požymius veikai kvalifikuoti – komercinė nauda ir didelė žala, kas lemia ir papildomo objekto atsiradimą – šiuo atveju saugoma ir nuosavybės teisė, kadangi atsiranda vertės kriterijus. Tokių požymių atsiradimas autorystės pasisavinimo atveju gana logiškas, turint omenyje, jog Suomijos reguliavimas apsiriboja vienu bendru straipsniu, saugančiu visas autoriaus ir gretutines teises.

Pereinant prie mažiau problemų objekto apibrėžimo atžvilgiu keliančio nusikaltimo, numatyto **BK 192 straipsnyje**, objekto klausimų, iš karto nurodoma, kad jau straipsnio pavadinime galime daryti tam tikras išvadas dėl objekto apimties. Formuluotė „Literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto <...>“ leidžia daryti išvadą, jog čia saugomos jau ne tik autorių teisės, tačiau ir gretutinės teisės. Tiesa, tai jau yra įstatymo patobulinimo rezultatas, kadangi gretutinės teisės eksplicitiškai straipsnyje nurodomos tik po 2009 m. liepos 9 d. priimto Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 170-1 straipsniu įstatymas Nr. XI-330, kuriuo būtent ir keista straipsnio formuluotė, prieš tai susilaukusi kritikos dėl pernelyg plataus įstatymo aiškinimo, kai nusikaltimo objektu buvo laikomos ir gretutinės teisės, tačiau nei dispozicijoje, nei straipsnio pavadinime nebuvo nurodomos (Švedas, 2009, p. 145-146). Be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas gretutines teises taip pat laikydavo BK 192 straipsnio objektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje), taip aiškindamas įstatymą pernelyg plečiamai.

O. Fedosiukas pakankamai aiškiai apibrėžia šios veikos objektą: „intelektinės nuosavybės teisiniai santykiai, susiję su autoriaus teisių ir gretutinių teisių subjekto turtinėmis teisėmis į kūrinį ar gretutinių teisių objektą“ (Gruodytė *et al.*, 2021, p. 454). Tokį pat

---

¹¹ Tokio plataus objekto buvimą nulemia eksplicitiškai Suomijos baudžiamojo kodekso suteikta nuoroda į Autorių teisių įstatymą, kuriame autoriams pripažįstamos tiek turtinės, tiek neturtinės teisės, taip pat aptariamoms ir gretutinės teisės.

apibrėžimą pateikia ir keletas kitų autorių¹², tačiau P. Švedas išsako kritiką dėl tokio plataus objekto apibūdinimo, t.y. siūlo objektą konkretinti nurodant, jog objektu yra tik kai kurios išimtinės autoriaus teisės – kūrinio atgaminimo ir platinimo teisės, kurios kartu netiesiogiai saugo ir kai kurias kitas turtines teises, kurios savarankiškai egzistuoti be atgaminimo ir platinimo negali, pavyzdžiui, išleidimas, vertimas ir adaptacija (Švedas, 2011, p. 122). Remiantis šio autoriaus nuomone tokią pat išvadą galime daryti ir dėl saugomų gretutinių teisių – šiuo BK straipsniu saugomos ne visos, o tik atgaminimo ir platinimo teisės, kitas gretutines teises, nurodytas ATGTAĮ 53, 54, 56 ir 57 straipsniuose, paliekant baudžiamojo įstatymo normos taikymo užribyje.

Kaip ir BK 191 straipsnio atveju, Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse lengvai randame BK 192 straipsnio atitikmenį – L335-3 straipsnis nustato atsakomybę už bet kokį protinio darbo kūrinio atgaminimą, atlikimą ir platinimą, kai tuo yra pažeidžiamos autoriaus teisės. Pažymėtina, jog šio nusikaltimo objektas neapima iš gretutinių teisių kylančių santykių, tačiau to nereikėtų laikyti įstatymo spraga, atvirkščiai, gretutinių teisių subjektų teisės čia gina atskiras straipsnis – L335-4, kuriame numatoma atsakomybė už viešą gretutinių teisių objektų paskelbimą, taip atskiriant atsakomybę ir suteikiant įstatymui aiškumo. Sugrįžtant prie autoriaus teisių kaip šio nusikaltimo objekto, aiškinant sistemiškai su jau aptartu Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso straipsniu L335-2, galima teigti, jog straipsnis gina išimtinai turtines autorių teises. Suomijos atvejis šiuo atveju atskirai nenagrinėtinas, kadangi, kaip jau aptarta, autorių turtines ir neturtines teises ir gretutines teises saugo vienas straipsnis, turintis vieną apibendrintą objektą.

Reziumuojant šių dviejų nusikaltimų, numatytų BK 191 ir 192 straipsniuose, objektus pasakytina, kad būtinas aiškus atskyrimas tarp turtinių ir neturtinių autorių teisių ir jas ginančių nusikaltimų dispozicijų – BK 191 straipsnis turėtų būti orientuotas tik į neturtines autorių teises, o BK 192 straipsnis – turtines autorių ir gretutines teises, taip suteikiant aiškumo baudžiamajam įstatymui ir nepaliekant vietos per plačiam jo normų interpretavimui. To puikiu pavyzdžiu gali tapti aptartas Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas, tiksliai atskiriantis autoriaus turtines ir neturtines teises, taip pat gana aiškiai reglamentuojantis pažeidimus ir atsakomybę už tokius pažeidimus, kai nusikaltimo objektu yra gretutinės teisės.

---

¹² G. Ivoška, V. Mizaras, R. Birštonas.

2.2. Dalykas

Doktrinoje neatsiejamas nuo objekto yra nusikalstamos veikos dalykas, apibūdinamas kaip konkretūs materialiojo pasaulio daiktai¹³, kuriuos veikiant daroma žala teisiniams gėriams ar sukeliama tokios žalos grėsmė (Švedas *et al.*, 2019, p. 193). Vadinasi, šiuo atveju taip pat turi būti išskiriami atskiri daiktai, per kuriuos daroma žala turtinėms ar neturtinėms autorių teisėms, taip pat gretutinėms teisėms – nusikalstamų veikų objektams.

BK 191 straipsnyje numatyto nusikaltimo dalykas randamas pačioje normoje: „svetimas literatūros, mokslo ar meno kūrinys (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes)“. Kaip jau minėta, norma yra blanketinė, todėl detalesnio paaiškinimo reikėtų ieškoti ATGTAĮ: šio įstatymo 4 straipsnyje nurodoma, jog autorių teisių objektai yra „originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas“, o antrojoje straipsnio dalyje vardijamas nebaigtinis sąrašas objektų, kurie tokiais yra laikomi, 12 punktu nurodant „kiti kūriniai“, taip išvengiant galimo BK 191 straipsnio normos susiaurinto aiškinimo po jau minėto 2009 m. BK pakeitimo įstatymo, kuomet formuluotė „svetimas literatūros, mokslo, meno ar kitoks kūrinys arba jo dalis“ buvo pakeista dabartine, iš pirmo žvilgsnio, nurodančia baigtinį objektų sąrašą, kurie šia norma ginami.

Grįžtant prie ATGTAĮ pateiktos autorių teisių objektų sąvokos, svarbu aptarti visus keliamus reikalavimus kūriniui: 1) originalumas; 2) kūrybinės veiklos rezultatas; 3) išreikštas objektyvia forma. Originalumo sampratos įstatymas nepateikia, todėl būtina analizuoti teismų praktiką, kurioje Lietuvos aukščiausiasis teismas kūrinio originalumo požymius apibūdina pasitelkdamas doktriną: „neturi stigti individualių išraiškos elementų, leidžiančių išskirti tokią išraišką ir trukdančių ją prilyginti darbų rezultatams, kurie neišeina už kasdienės ir įprastos „namudinės“ ir „rutininės“ veiklos rėmų“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje). Dar vienas svarbus aspektas yra tas, jog originalus kūrybinės veiklos rezultatas laikomas kūriniu ir saugomas, nepaisant jo meninės vertės, taigi saugomi bet kokie kūriniai, net jeigu jie meniniu požiūriu nėra vertingi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje). Tiesa, kiek kitoks originalumo reikalavimas taikomas kompiuterių programoms ir duomenų bazėms: čia reikalaujama tik objektyviojo originalumo, t. y. kūrinio teisinei apsaugai nebūtinai ypatingas jo kūrybingumas, savitumas ar individualumas kaip tokios apsaugos sąlyga, tačiau tai vis tiek turi būti autoriaus savarankiškas

---

¹³ Tam tikrais atvejais teisinis gėris gali ir neturėti materialios išraiškos, tai dažniausiai yra idealaus pobūdžio teisiniai gėriai, pavyzdžiui, garbė ir orumas, sąžiningo ūkininkavimo principai ir pan.

intelektinės veiklos rezultatas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje). Antras kriterijus, keliamas kūriniui – kūrybinės veiklos rezultatas, apibūdinamas kaip asmens valia ir pastangos, dėl ko atsiranda originalus kūrinys (Mizaras, 2008, p. 167). Paskutinis kriterijus, leidžiantis kūrinių laikyti autorių teisių objektu – išreikštas objektyvia forma – reiškia, kad jis išreiškiamas koku nors materialiu būdu – raštu, žodžiu, viešai atliekamas, įrašomas į laikmeną ir pan. (Vileita, 2000, p. 34). Tik visus tris kriterijus atitinkantis kūrinys gali būti laikomas kūriniu, o tuo pačiu –BK 191 straipsnyje numatyto nusikaltimo dalyku.

Siekiant šio darbo vientisumo, svarbu aptarti ir **BK 192 straipsnio** dalyką, kuris iš dalies atkartoja BK 191 straipsnyje įtvirtinto nusikaltimo dalyką – neteisėtai atgamintas literatūros, mokslo ar meno kūrinys (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objektas arba jų dalis, taip pat šių kūrinių neteisėtos kopijos (Gruodytė *et al.*, 2021, p. 454). Pirmoji dalyko dalis (kiek tai susiję autorių teisių prasme) iš esmės yra analogiška ir pakartotinai neaptariama, tačiau čia dalykas išplečiamas – įtraukiami gretutinių teisių objektai, kurie pagal ATGTAI 2 straipsnio 15 dalį yra „tiesioginiai (gyvi) arba į garso ar audiovizualinę laikmeną įrašyti kūrinio atlikimai, fonogramos, audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmieji įrašai, transliuojančiosios organizacijos radijo ir (ar) televizijos transliacijos, elektroniniai spaudos leidiniai“, taip pat kūrinių neteisėtos kopijos. Kaip jau minėta kalbant apie šio straipsnio objektą, įstatymo pakeitimas išsprendė gretutinių teisių gynimo BK 192 straipsniu problemą, todėl papildomų abejonių dėl gretutinių teisių objektų buvimo šio nusikaltimo dalyku nekyla. Neteisėta kūrinio kopija apibūdinama ATGTAI 2 straipsnio 39 dalyje: „kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto kopija, pagaminta arba importuota į Lietuvos Respubliką be teisių subjektų ar jų tinkamai įgalioto asmens leidimo <...>, taip pat kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto kopija, kurioje be teisių subjektų leidimo panaikinta arba pakeista informacija apie teisių valdymą“. Tiesa, tokia formuluotė (kai dalyku yra laikomos neteisėtos kopijos) susilaukia kritikos: P. Švedas disertacijoje siūlo išplėsti tradicinį dalyko, kaip materialaus daikto – teisinio gėrio materialios išraiškos, sampratą ir dalyku laikyti kūrinius ir gretutinių teisių objektus bei jų teisėtas kopijas, kadangi šiuo atveju žala turtinėms autoriaus teisėms padaroma menkinant pačio kūrinio ar gretutinių teisių objekto vertę (Švedas, 2011, p. 130-131).

Pereinant prie nagrinėjamų užsienio valstybių reglamentuojamų nusikalstamų veikų autorių teisėms ir gretutinėms teisėms dalyko, svarbu pažymėti, kad stiprią įtaką vienokiam ar kitokiam dalyko apibūdinimui daro jau vien teisės aktų sistema, kurioje tokie nusikaltimai numatyti. Štai Suomijos baudžiamasis kodeksas diktuoja (kaip ir objekto atveju), jog dalykas

čia yra bendras – kūrinys ar gretutinių teisių objektas, o būtent 49 skyriaus 1 dalyje eksplicitiškai išvardijami tokie kūriniai ir objektai: literatūros ar meno kūriniai, tokių kūrinių atlikimas (įskaitant folklorą), fonogramos, kinematografinė medžiaga, televizijos ir radijo laidos, duomenų bazės, nuotraukos. Antroji šio skirsnio dalis papildo dalyką neteisėtomis kopijomis, kurios padarytos tokiu būdu, kai yra pažeidžiamos pirmojoje skirsnio dalyje nurodytos teisės. Kaip galime matyti, kompiuterių programos atskirai neįvardijamos, tačiau Suomijos Autorių teisių įstatymo 1 straipsnio 1 skirsnio 2 punkte nurodoma, jog tokios programos laikomos literatūros kūriniumi, todėl yra ginamos pagal aptariamą Suomijos baudžiamojo kodekso straipsnį. Vadinasi, dalyko apibūdinimas yra praktiškai tapatus lietuviškajai dalyko sampratai, tačiau turint omenyje, jog norma bet koku atveju yra blanketinė, toks pakartotinis nusikaltimo dalyko rūšių vardijimas (kai tai jau išvardyta Autorių teisių įstatyme) atrodo perteklinis ir nereikalingas. Reikia pažymėti, kad tokio kūrinių rūšių vardijimo siūloma atsisakyti ir BK jau vien dėl to, jog toks pavienių rūšių vardijimas nesuteikia įstatymui aiškumo, o tik apkrauna normą (Švedas, 2011, p. 179).

Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas turi tris atskiras normas, paralelias BK 191 ir 192 straipsniams, todėl ir dalykas čia apibrėžiamas atskirai. Autorystės pasisavinimo atveju, dalykas apibūdinamas kaip „literatūros kūriniai, muzikinės kompozicijos, piešiniai, paveikslai ar kiti spausdinti ar graviruoti kūriniai visi ar iš dalies“ (vadinasi, autorių teisės objektai), o antrojo straipsnio atveju – „bet kokie kūrybinės veiklos rezultatai, kaip tai suprantama pagal šį kodeksą“ (vadinasi, norma yra blanketinė ir konkrečių objektų turime ieškoti kituose straipsniuose). Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L112-2 straipsnyje vardijami kūriniai, kurie laikomi kūrybinės veiklos rezultatais, kurie iš esmės tapatūs autorių teisių objektams, išvardintiems ATGTAĮ. Tiesa, čia objektų sąrašas yra baigtinis, kas reikštų, jog atsiradus naujai kūrinių rūšiai įstatymas turėtų būti keičiamas kaip ne pakankamai išsamus. Šiuo atžvilgiu ATGTAĮ leidžia išvengti pernelyg dažnos įstatymo kaitos ir nepalieka teisės spragų. Gretutines teises ginantis straipsnis L335-4, numato atsakomybę už bet kokią gretutinių teisių objekto – atlikimo, fonogramos, programos ar transliacijos – fiksavimą, atgaminimą, perdavimą ar padarymą viešai prieinamu, taigi, dalykas čia taip pat aiškus – konkretūs gretutinių teisių objektai.

Kaip jau ne kartą minėta, blanketinės dispozicijos BK 191 ir 192 straipsnių atžvilgiu yra būtinos, turint omenyje platų intelektinės nuosavybės objektų sąrašą, kas neapkrauna normų pertekline ir greitai kintančia informacija. Aptartas BK pakeitimo įstatymas išsprendė BK 192 straipsnio dalyko apimties klausimą, patikslino straipsnių formuluotes dalyko atžvilgiu, todėl galime aiškiai apibrėžti nusikaltimų dalykus Lietuvos reguliavime. Nagrinėjamų užsienio

valstybių pavyzdžiai suponuoja, kad tobulo dalyko apibrėžimo ar apimties išskirti negalime ir reguliavimas kiekvienoje valstybėje turi būti suderintas su atitinkamais tos valstybės įstatymais, jog normų sistema veiktų tarpusavyje ir autorių teisės ir gretutinės teisės būtų tinkamai ir pakankamai saugomos.

2.3. Objektyvioji pusė ir kvalifikuojantys požymiai

BK 191 straipsnio 1 dalies dispozicija yra formali (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 399), o tai savaime reiškia, jog nusikaltimas laikomas baigtu nuo veikos padarymo momento, padariniai veikos kvalifikavimui reikšmės neturi (Švedas *et al.*, 2019, p. 181). Veika autorystės pasisavinimo atveju pasireiškia dvejomis alternatyviomis veikomis: svetimo literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) ar jo dalies išleidimas arba viešas paskelbimas savo vardu. ATGTAĮ 2 straipsnio 17 dalyje nurodoma išleidimo sąvoka: „kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto pakankamo pagrįstiems visuomenės poreikiams patenkinti egzempliorių kiekio pagaminimas, nesvarbu, koku gamybos būdu, jeigu tas kūrinys, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektas tapo viešai prieinamas šių teisių subjektų leidimu“, o to paties straipsnio 55 dalyje viešas paskelbimas apibrėžiamas kaip „kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamo tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku“. Tiesa, doktrinoje pasisakoma dėl viešo paskelbimo aiškinimo plečiamai, pavyzdžiui, G. Ivoška nurodo, jog viešas paskelbimas turėtų apimti ir viešą rodymą (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 398), kas ATGTAĮ 15 straipsnio prasme yra turtinė autoriaus teisė, o štai V. Mizaras aiškina, jog svarbiausias kriterijus yra viešumas, t. y. nesvarbu, kokia forma ir koku konkrečiu būdu kūrinys yra padaromas viešai prieinamu, todėl dispozicija apima visus galimus nematerialius būdus – viešą paskelbimą, atlikimą, rodymą (Mizaras, 2009, p. 484). Šiuo atveju artimesnė įstatymų leidėjo logikai būtų V. Mizaro nuomonė, nors ir reikalaujanti performuoti straipsnio dispoziciją išplečiant būdus, kuriais kūrinys padaromas viešai prieinamu.

Dar vienas svarbus kriterijus yra kūrinio išleidimas ar viešas paskelbimas **savo vardu**. Čia itin svarbu, jog kūrinys būtų paskelbiamas ne autoriaus, o pažeidėjo (kaltininko) vardu, o autoriaus nenurodymas ar trečiojo asmens nurodymas negali būti laikomi autorystės pasisavinimo objektyviąją pusę sudaranti veika (Birštonas *et al.*, 2010, p. 304). Doktrinoje egzistuoja ir prieštaraujanti nuomonė: jeigu autorystės pasisavinimo nusikaltimą laikytume atsakomybe už plagiatą, kuris savaime yra bet koks kūrinio ar jo dalies viešas paskelbimas

nenurodant tikrojo autoriaus ar nurodant ne tikrąjį autoriaus vardą, tokiu būdu nusikaltimo sudėtį sudarytų ir kūrinio paskelbimas trečiojo asmens vardu (Mizaras, 2009, p. 484). Tokiai idėjai sunku pritarti, kadangi BK 191 straipsnio pirmoje dalyje eksplacitiškai nurodoma, jog nusikaltimas padaromas alternatyviomis veikomis, tačiau tai padarant savo vardu, todėl šiuo atveju galėtų būti taikomos tik civilinės atsakomybės priemonės.

Kvalifikuota autorystės pasisavinimo sudėtimi turėtume laikyti BK 191 straipsnio 2 dalį, kuri iš esmės sudaro atskiro nusikaltimo sudėtį. Šiuo atveju veika pasireiškia kūrinio autoriaus **privertimu**, tai darant pasinaudojant tarybine padėtimi ar panaudojant psichinę prievartą. Kadangi numatomi alternatyvūs būdai, kaip veika padaroma, šią normą galima laikyti specialiąją BK 148 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo – žmogaus veiksmų laisvės varžymo – norma (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 402). Pasinaudojimas tarnybine padėtimi reiškia, kad autorius verčiamas atlikti BK 191 straipsnio 2 dalyje nurodytus veiksmus dėl tam tikrų tarnybinių santykių su kaltininku ir galimų atsisakymo pasekmių (pavyzdžiui, atleidimas iš darbo, pažeminimas pareigose ir pan.) (Gruodytė *et al.*, 2021, p. 452). Psichinės prievartos naudojimo išsamesnį apibūdinimą randame doktrinoje, skirtoje nusikaltimams žmogaus laisvei – tai grasinimas sumušti, sužaloti, atimti laisvę, sunaikinti ar sugadinti turta, atskleisti kompromituojančią informaciją ar kitaip pakenkti tuojau ar ateityje (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 176-177). Šios veikos sudėtis yra materialinė, kadangi apibrėžiami padariniai kaip būtina baudžiamosios atsakomybės kilimo sąlyga – autorius priverčiamas pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi, teisių perėmėju ar atsisakyti autorystės teisių. Šio darbo kontekste pasisakytina tik dėl autorystės teisių atsisakymo – pagal ATGTAĮ 14 straipsnio 2 dalį autorių neturtinės teisės yra neperduodamos, todėl autorystės teisių atsisakymas yra neįmanomas, o tuo pačiu – pažeidimas baudžiamosios teisės prasme.

Aptarus BK 191 straipsnyje nustatytas nusikalstamas veikas galima aptarti pavyzdį užsienio valstybių teisėje (šiuo atveju aptariamas tik Prancūzijos atvejis, Suomiją analizuojant aptarus ir antrąjį BK analizuojamą straipsnį – 192). Kalbant apie autoriaus nuosavybės teisę (autorystės teisę), ją saugantis Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso straipsnis L335-2 numato atsakomybę už bet kokį kūrinio išleidimą, kai tai pažeidžia autorystės teises, vadinasi, gina autorių, bendraautorių neturtinę teisę, kaip tai apibūdinta to paties kodekso L113-1 straipsnyje: „autorystė priklauso asmeniui ar asmenims, kurių vardu kūrinys buvo išleistas“. Tiesa, nusikaltimo sudėtyje nedetalizuojamos veikos, kuriomis teisės pažeidimas padaromas, todėl galima taikyti platesnį objektyviosios pusės aiškinimą, apimančią tiek išleidimą, tiek bet kokį kitą viešą paskelbimą (ko BK daryti negalime jau vien dėl išvardytų specialių veiksmų, kuriais autorystė pasisavinama).

Pereinant prie **BK 192 straipsnyje** numatyto nusikaltimo objektyviosios pusės pažymėtina, kad nusikaltimas padaromas alternatyviomis veikomis: 1) neteisėtai atgaminant komerciniais tikslais¹⁴; 2) platinant, gabenant ar laikant kūrinių kopijas komerciniais tikslais, kai bendra kopijų vertė arba jų nesant – kūrinio originalo kaina yra didesnė kaip 100 MGL.

Atgaminimas pagal ATGTAĮ 2 straipsnio 1 dalį suprantamas kaip „kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto (viso arba dalies) tiesioginis ar netiesioginis, nuolatinis ar laikinas kopijų (kopijos) padarymas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę formą“. Tiesa, iki 2009 m. įstatymo pakeitimo atgaminimas nebuvo siejamas nei su komerciniais tikslais, nei kopijų verte, o tai apsunkindavo baudžiamosios atsakomybės atskyrimą, diskreciją paliekant teismui, kuris vertina „kaltininko veikos pavojingumo pobūdį ir laipsnį“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje). V. Mizaras tokią įstatymų leidėjo logiką sieja su atgaminimo veikos pobūdžiu, t. y. pirminis veiksmas, kurį atlikus galima toliau vykdyti kitus autorių teisių pažeidimus, o tai ir sudaro šios veikos pavojingumą (Mizaras, 2009, p. 490).

Antroji alternatyvi veika – neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas. Kūrinių platinimas ATGTAĮ 15 straipsnio prasme apima pardavimą, įskaitant viešą siūlymą juos pirkti ar tikslią kūrinio originalo ar jo kopijų reklamą, skatinančią vartotojus juos įsigyti, taip pat nuomą, teikimą panaudai ar kitokį kūrinio originalo ar jo kopijų perdavimą nuosavybėn arba valdymą, importavimą ar eksportavimą. Tokia platinimo samprata paaiškina ir įstatymų leidėjo logiką, kodėl po 2009 m. straipsnio pakeitimų atsisakyta formuluotės „importavo, eksportavo, platino, gabeno ar laikė“: toks importavimo ir eksportavimo įvardijimas atrodė perteklinis ir nebereikalingas.

Tiesa, įstatymo spragų vis tiek liko: atsakomybė už nematerialių kopijų platinimą elektroninėje erdvėje. Akivaizdu, jog ATGTAĮ 15 straipsnyje vardijamos atskiros autoriaus turtinės teisės, kūrinio padarymas viešai prieinamu bet koku būdu ir jo platinimas suprantamos kaip dvi savarankiškos teisės, todėl būtų klaidinga teigti, jog platinimas BK 192 straipsnio prasme apims ir viešą paskelbimą elektroninėje erdvėje¹⁵. P. Švedas papildomai nurodo, jog „BK 192 straipsnį suvokiant ir kaip kūrinio perdavimą elektronine forma, būtų nepagrįstai, ne pagal įstatymo raidę, išplėstos baudžiamosios atsakomybės ribos“ (Švedas,

---

¹⁴ Komercinių tikslų požymis, kaip patenkantis į subjektyviosios pusės požymius, šiame darbe detaliau neanalizuojamas, tačiau būtina pasisakyti, jog tokio požymio nurodymas iliustruoja padidintą veikos pavojingumą, o tai reiškia, jog papildomai pagrindžiama baudžiamosios atsakomybės taikymo svarba. Būtent šis požymis leidžia atriboti atsakomybę pagal BK 192 straipsnį nuo atsakomybės, numatytos ANK 122 straipsnyje.

¹⁵ Vis dėlto tokią poziciją pateikia G. Ivoška, teigdamas, jog platinimas suprantamas kaip „bet koks neteisėtų kopijų realizavimas, pardavimas ar išsiuntimas tiek paprasta, tiek elektronine forma“ (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 404).

2011, p. 217). Be to, dėl savo masto ir galimo neteisėtų kopijų išplitimo veika yra gerokai pavojingesnė, todėl daugumoje išsivysčiusių valstybių – kriminalizuota atskirai (Kiškis, 2011, p. 35). Taigi, siekiant neperžengti baudžiamosios atsakomybės ribų ir tuo pačiu numatant atsakomybę už viešą kūrinio paskelbimą elektroninėje erdvėje būtina keisti straipsnio dispoziciją į ją įrašant šį požymį.

Dar vienas būtinas požymis, jog būtų galima asmenį traukti atsakomybėn pagal BK 192 straipsnio 1 dalį, yra neteisėtų kopijų vertė, nustatoma pagal teisėtų kopijų, o kai jų nėra, pagal atgamtų kūrinių originalų kainas, kuri turi viršyti 100 MGL dydžio sumą. Iki 2009 m. teismai susidurdavo su problema dėl vertės nustatymo, kadangi straipsnio dispozicija buvo išdėstyta taip: „jeigu kopijų bendra vertė pagal teisėtų kopijų mažmenines kainas viršijo 100 MGL“. Situacija buvo keblė dviem aspektais: 1) pagal kokių kopijų vertę nustatinėti neteisėtų kopijų vertę; 2) pagal ką nustatyti kopijų vertę, kai teisėtų kūrinio kopijų nėra. Pirmuoju atveju kasacinis teismas pateikė išaiškinimą, jog „autorių teisių objekto teisėto pardavimo kaina reiškia būtent rinkos mažmeninę kainą, t. y. galutinę prekės kainą, į kurią įskaityti visi mokesčiai, kitaip tariant kainą, kurią sumoka vartotojas, teisėtai įsigyjantis prekes“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje), o antruoju atveju, kai teisėtų kopijų nėra, „baudžiamoji atsakomybė už nagrinėjamą veiką negali priklausyti nei nuo originalių darbų, nei nuo neteisėtų kopijų mažmeninės kainos“, todėl būtina įrodinėti teisėtų mažmeninių kopijų vertę visais įmanomais įrodinėjimo būdais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Taigi, antruoju atveju buvo palikta akivaizdi įstatymo spraga, kuomet vertės nustatymas nesant teisėtų kūrinio kopijų pernelyg apsunkinamas ir įrodinėjimas tampa praktiškai neįmanomu, todėl minėtas straipsnio dispozicijos pakeitimas buvo itin reikalingas ir sveikintinas. Pažymėtina, jog kvalifikuota nusikaltimo sudėtis, numatyta BK 192 straipsnio 2 dalyje sudaro tokį pat nusikaltimą, tik čia neteisėtų kopijų vertė turi viršyti 250 MGL dydžio sumą.

Sugrįžtant prie Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso nustatyto reguliavimo pasakytina, jog čia baudžiamoji atsakomybė nustatoma už tokias veikas, kuriomis pažeidžiamos turtinės autorių teisės: atgaminimą, atlikimą ir platinimą bet kokiais būdais ir priemonėmis, kai tai pažeidžia autorių teises. Atgaminimas L122-3 straipsnio prasme yra „fizinis kūrinio fiksavimas bet koku būdu, leidžiančiu jį tiesiogiai ar netiesiogiai paskelbti visuomenei“, L122-2 straipsnyje nurodoma atlikimo samprata: „kūrinio paskelbimas visuomenei bet koku būdu“. Be to, čia nenustatomos jokios papildomos sąlygos baudžiamajai atsakomybei kilti, t. y. komercinis tikslas ar tam tikra teisėtų kopijų arba originalo vertė. Dėl gretutinių teisių apsaugos, kuri numatyta atskirame straipsnyje, kriminalizuojamos tokios

veikos: fiksavimas, atgaminimas, perdavimas ar padarymas viešai prieinamu už užmokestį arba be jo, kai tokiais veiksmais pažeidžiamos gretutinių teisių turėtojų teisės. Kadangi veikos apibūdinamos pakankamai abstrakčiai, saugant praktiškai visas autorių ir gretutinių teisių turėtojų teises, be to, nenurodomi papildomi kriterijai baudžiamajai atsakomybei kilti, Prancūzijos įstatymų leidėjo požiūri į tokius pažeidimus galime vertinti kaip pakankamai griežtą, o pačias veikas laikyti pavojingomis.

Suomijos baudžiamasis kodeksas viename straipsnyje talpina visus galimus autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų pažeidimus – tiek turtinėms, tiek neturtinėms teisėms, kurios išvardytos Autorių teisių įstatymo 2 ir 3 skyriuose. Čia svarbu pasakyti, jog iškeliamą baudžiamosios atsakomybės taikymo sąlyga: didelė žala arba žala teisių turėtojui, kas reiškia, jog visi pažeidimai tampa pakankamai pavojingi (jog jie būtų kriminalizuoti) tik tuomet, kai tokia veika sukuria žala. Tai sukuria situaciją, kur autorių ir gretutinių teisių turėtojų teisės ginamos gana plačiai ir visapusiškai.

Apibendrinant šį poskyrį pasakytina, jog kriminalizuotų veikų sąrašas (detalesnis arba labiau abstraktus) nagrinėjamos Europos valstybėse yra pakankamai panašus, Lietuvoje matomas aiškus poreikis eksplicitiškai nurodyti ir kriminalizuoti autorinių kūrinių ir gretutinių teisių objektų platinimą elektroninėmis priemonėmis kaip pavojingesnę veiką dėl savo galimo padaromos žalos masto ir komercinio tokio veikos pobūdžio.

Reziumuojant nusikaltimų, nukreiptų į autorių teisių ir gretutinių teisių objektus, sudėtis, pasakytina, jog daugiausia klausimų kelia objekto ir dalyko apibrėžimai ir ribos, todėl būtina tiksliai atriboti šiuos du BK straipsnius, BK 191 straipsnį laikyti ginančiu išimtai neturtines autorių teises, o BK 192 – tik kai kurias konkrečias turtines ir gretutines teises. Objektyviosios pusės problematika išryškėja BK 192 straipsnio atžvilgiu, kadangi įstatyme tiksliai nepasisakoma dėl platinimo elektroninėje erdvėje, nors tokios veikos aktualumas sparčiai didėja. Sveikintinas įstatymų leidėjo pasirinkimas nustatyti papildomus požymius, kurie yra būtini kvalifikuojant veikas pagal BK 192 straipsnį, taip palengvinant baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimą.

3. NUSIKALTIMAI PRAMONINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ OBJEKTAMS LIETUVOJE IR UŽSIENIO VALSTYBĖSE

Jau aptarus vieną didelę grupę intelektinės nuosavybės nusikaltimų, svarbu aptarti ir nusikaltimus, kurie yra tiesiogiai nukreipti į pramoninės nuosavybės teises. Pramoninės nuosavybės teisės apima daug skirtingų objektų, o pirmojoje darbo dalyje, analizuojant PINO Steigiamosios konvencijos ir ES direktyvų nuostatas, jie konkrečiai įvardyti: išradimai (saugomi patentais), dizainai, prekių ženklai, komerciniai vardai ir pavadinimai, konfidenciali informacija, geografinės nuorodos. Tiesa, konkrečių objektų gynimas baudžiamosios teisės priemonėmis gana lakoniškas: štai jau aptartame XXIX BK skyriuje, ginančiame intelektinės nuosavybės teises, išskiriamas vos vienas straipsnis, apimantis tik dalį pramoninės nuosavybės teisių objektų, prekės ženklų ir konfidencialios informacijos apsaugą perkeliant į XXXI skyrių, skirtą „Nusikaltimams ir baudžiamiesiems nusižengimams ekonomikai ir verslo tvarkai“, taip apsunskinant nusikaltimų objekto aiškinimą ir iškeliant rimtą BK (ne)vientisumo problemą. 2022 m. išleistoje monografijoje, nagrinėjančioje BK sistemiškumo iššūkius, pateikiami anketavimo rezultatai, pagal kuriuos 60 proc. mokslininkų ir net 75 proc. teisėjų pritarę BK 204 straipsnio perkėlimui į XXIX skyrių, o BK 211 straipsnio perkėlimui pritarę 60 proc. mokslininkų ir 56 proc. teisėjų (Švedas *et al.*, 2022, p. 217-218). Ši apklausa parodo pakankamai vieningą teisės teoretikų ir praktikų požiūrį į BK pataisas, kuriomis būtų išsprendžiamos bent kai kurios kodekso vientisumo problemos. Taigi, šio darbo kontekste nagrinėjamas ne tik nusikaltimas, numatytas BK 195 straipsnyje, bet ir šie, numatyti BK 204 ir 211 straipsniuose, kaip ginantys pramoninės nuosavybės objektus.

Nagrinėjamų valstybių įstatymų straipsnių blanketinė prigimtis ir šio darbo nuoseklumo siekis lemia, jog kaip ir antrojoje darbo dalyje, čia nagrinėjami nusikalstamų veikų objektai, dalykai, objektyviosios pusės, subjektyviosios pusės požymius paliekant už šio tyrimo ribų.

3.1. Objektas

Pradedant nuo **BK 195 straipsnio** objekto, pasakytina, kad tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje, vartojama ta pati formuluotė: „intelektinės nuosavybės teisiniai santykiai, susiję su pramoninės nuosavybės teisių įgyvendinimu ir apsauga“ (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 412; Šiaulių apygardos teismo 2019 lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Tiesa, tokia pozicija suabsoliutina normą, kaip ginančią visas pramoninės nuosavybės teises (kas, kaip jau

aptarta, nėra visiškai tikslu, turint omenyje BK 204 ir BK 211 straipsnių egzistavimą), tačiau rimtesnių problemų tokia nusikaltimo objekto apibrėžtis nekelia.

Kur kas įdomesnė nusikalstama veika savo objekto prasme yra numatyta **BK 204 straipsnyje**¹⁶. Kaip jau minėta, prekės ženklai yra laikomi vienu iš pramoninės nuosavybės teisės saugomų objektų¹⁷, tačiau nusikaltimas, tiesiogiai susijęs su šių ženklų apsauga, numatytas skyriuje, kurio rūšiniu objektu galime laikyti ekonomiką ir verslo tvarką, o tiesioginiu – prekių ir paslaugų ženklų naudojimo tvarką (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 483). Tik kaip papildomi šios veikos objektai yra įvardijami kito asmens turtiniai ir neturtiniai interesai (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 483), o tai suteikia tik labai netiesioginę ir netikslią nuorodą į intelektinės nuosavybės apsaugą kaip vieną iš nuosavybės rūšių.

Įstatymų leidėjo pasirinkimą šį nusikaltimą numatyti kartu su kitomis veikomis, kuriomis pažeidžiama normali ekonominė rinka ir verslo tvarka, dalinai galima aiškinti jau minėtos 2004 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo preambulės pagrindu, kurioje pasakyta, jog „Sukūrus Vidaus rinką, panaikinami judėjimo laisvės apribojimai bei konkurencijos iškreipimai ir sukuriami naujovėms bei investicijoms palanki aplinka. Tokiomis aplinkybėmis intelektinės nuosavybės apsauga yra esminis Vidaus rinkos sėkmės elementas“, tačiau tai vis tiek nepaaiškina, kodėl kitų Direktyvoje numatytų intelektinės nuosavybės objektų apsauga baudžiamosios teisės priemonėmis numatyta atskirame skyriuje.

J. Levon siūlo vertinant BK XXIX skyriaus pavadinimą, sistemiškai įvertinti 195 ir 204 straipsnių tarpusavio sąveiką bei juos numatyti tame pačiame skyriuje, skirtame nusikaltimams intelektinei nuosavybei (Levon, 2016, p. 238), kas suteiktų aiškumo ne tik įstatymui, bet ir leistų tinkamai apibrėžti BK 204 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos objektą, kuris, su tam tikromis modifikacijomis turėtų būti artimesnis numatytam BK 195 straipsnyje. Verslo tvarka ir ekonomika galėtų tapti papildomu veikos objektu, pagrindiniu objektu įvardijant intelektinės nuosavybės teisinius santykius, susijusius su prekių ir paslaugų ženklų apsauga.

Analogiška situacija susidaro ir dėl **BK 211 straipsnyje**¹⁸ numatyto nusikaltimo objekto apibrėžimo – šio nusikaltimo sudėtis taip pat numatyta XXXI skyriuje, o tiesioginiu objektu įvardijami „sąžiningo ūkininkavimo principai“ (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 509). Nors komercinės paslaptys turi daug specifinių bruožų ir jų apsaugos lygio negalima lyginti su

---

¹⁶ Šiame straipsnyje įtvirtintas nusikaltimas gina prekių ir paslaugų ženklų savininkų teises.

¹⁷ Tai patvirtina ir Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. ratifikuota 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo, kurios 1 straipsnio 2 dalyje nurodomi prekių ženklai ir paslaugų ženklai kaip pramoninės nuosavybės teisių apsaugos objektai.

¹⁸ BK 211 straipsnyje nustatytas nusikaltimas yra nukreiptas į komercinės paslapties atskleidimą, kai šia veika padaroma didelė žala, o veikos subjektas komercinę paslaptį žino dėl savo tarnybos ar darbo.

kitomis intelektinės nuosavybės teisės sritimis¹⁹ (Faktų apie Europos Sąjungą suvestinės: ..., 2023), tačiau tai bent jau tam tikrais aspektais yra pramoninės nuosavybės teisės saugomas objektas, todėl nusikaltimo, nukreipto į komercinės paslapties slaptumą, apsauga, taip pat turėtų būti numatyta BK XXIX skyriuje, taip suteikiant pagrįsto aiškumo įstatymui, o pagrindiniu nusikaltimo objektu turėtų tapti intelektinės nuosavybės teisiniai santykiai, susiję su komercinės paslapties apsauga.

Aptarus Lietuvos baudžiamajame įstatyme nustatytų nusikaltimų objektus, svarbu iširti ir Suomijos bei Prancūzijos reguliavimo specifika objekto atžvilgiu. Štai Suomijos baudžiamojo kodekso 49 skyriaus 2 dalyje apibendrintai ginama didžioji dalis pramoninės nuosavybės teisės objektų, todėl ir objektu galima laikyti intelektinės nuosavybės teisinius santykius, susijusius su pramoninės nuosavybės objektų apsauga, išimtinės patento turėtojo, prekės ženklo savininko, juridinio asmens teises šių objektų atžvilgiu. Tiesa, nors sistema Lietuvos reguliavimo atžvilgiu dalinai yra pranašesnė, t. y. pagrindinis straipsnis, skirtas pramoninės nuosavybės teisei apsaugai kaip intelektinės nuosavybės rūšiai, apima daugiau pramoninės nuosavybės teisės objektų, pavyzdžiui, prekės ženklus, tačiau komercinės paslapties atskleidimas kaip nusikaltimas, perkeltas į 30 skyrių, prie nusikaltimų verslui, taip sukuriant analogišką situaciją Lietuvos reguliavimui, kai vienas iš pramoninės nuosavybės objektų yra atskiriamas. Taigi, šiuo atveju taip pat galima diskusija dėl tiesioginio nusikaltimo objekto, kuomet atskleidžiama komercinė paslaptis, kadangi viso Suomijos baudžiamojo kodekso skyriaus objektu turėtų būti laikoma normali verslo tvarka.

Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas, kaip minėta, išskiria tris atskirus nusikaltimus, orientuotus į atskirus pramoninės nuosavybės teisės objektus – dizainus, išradimus (patentus), prekių ir paslaugų ženklus. Šio kodekso L521-4 straipsnyje numatyto nusikaltimo dispozicija suponuoja atsakomybę už bet kokį teisių, garantuotų dizaino ar modelio kūrėjui, pažeidimą, L615-14 straipsnis saugo patento savininko teises, išvardytas kituose straipsniuose, o L716-10 straipsnyje išvardijamos veikos, nukreiptos į prekių ir paslaugų ženklų savininkų teises ir teisėtus interesus. Taigi, visais kodekse nustatytais atvejais pagrindiniu objektu yra intelektinės nuosavybės objekto savininko (kūrėjo, išradėjo) teisės.

Apibendrinant nusikaltimų objektų problemas pasakytina, jog BK trūksta sistemiško požiūrio į pramoninės nuosavybės teisių apsaugą. Tokią pat problemą iš esmės sukuria ir Suomijos baudžiamasis kodeksas veikas išskaidydamas po atskirus skyrius, o Prancūzijos reguliavimo modelis (nors tik kai kurių intelektinės nuosavybės saugomų objektų atžvilgiu)

---

¹⁹ Plačiau dalyko specifika intelektinės nuosavybės teisės objektų atžvilgiu nagrinėjama aptariant nusikalstamos veikos dalyką antrajame šio skyriaus poskyryje.

yra pakankamai aiškus objekto prasme – čia ginamos visos subjektų teisės, o vien dėl įstatymo struktūros sukuriama aiški nusikaltimų objektų samprata.

3.2. Dalykas

Pradedant nuo **BK 195 straipsnyje** įtvirtino nusikaltimo dalyko, svarbu išskirti, jog ši sudėtis turi tris individualius nusikalstamos veikos dalykus, kuriuos svarbu aptarinėti atskirai – tai patentų saugomi gaminiai ar gaminimo būdai, dizaino gaminiai bei teisės ir pareigos, įgytos naudojant kito juridinio asmens pavadinimą. Toliau aptariami atskiri šio nusikaltimo dalyko elementai.

Pirmuoju nusikaltimo dalyku gali būti patentų teisės saugomi objektai, o tiksliau – be patento savininko kuriami, naudojami, parduodami gaminiai, kurie yra patento objektai, arba gauti gaminiai, kurie sukurti naudojant gaminio gamybos būdą, kuris yra patento objektas (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 412). Patentų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nurodomi kriterijai, kada išradimas gali būti laikomas patentabiliu, t. y. kada tam tikram gaminiui ar gamybos metodui gali būti taikomas patento apsaugos režimas: jis turi būti naujas, atitikti išradimo lygį ir turėti pramoninį pritaikomumą. Kadangi teismų praktikos šio straipsnio taikyme apskritai nėra, kriterijus turime aiškinti sistemiškai, naudojant doktriną – Patentų įstatymą. Išradimas laikomas nauju Patentų įstatymo 6 straipsnio prasme, kai yra nežinomas technikos lygiu, 7 straipsnyje nurodoma, jog „laikoma, kad išradimas atitinka išradimo lygį, jeigu jis pagal technikos lygį nėra akivaizdus atitinkamos srities specialistui“, o 8 straipsnyje pramoninis pritaikomumas apibūdinamas kaip galimybė „pagaminti ar panaudoti pramonėje, žemės ūkyje, sveikatos apsaugos ar kitose srityse“. Nenuostabu, kad identiški kriterijai nustatomi ir nagrinėjamų užsienio šalių įstatymuose (Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse ir Suomijos patentų įstatyme), kadangi identiški reikalavimai nustatyti Europos patentų konvencijos 52 straipsnyje, kurios šalimi yra visos nagrinėjamos valstybės – Lietuva, Prancūzija ir Suomija. Tik visus tris kriterijus atitinkantis gaminys ar gamybos būdas gali būti laikomas patentu saugomu objektu, o tuo pačiu tapti šios nusikalstamos veikos dalyku.

Antru nusikaltimo dalyku galime laikyti įregistruotus dizaino gaminius ar jų dalis, o kriterijai dizaino registravimui nustatyti Dizaino įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje – naujumas ir individualių savybių turėjimas. Dizainas laikomas nauju, jei tapatus dizainas nebuvo prieinamas visuomenei iki paraiškos padavimo dienos (5 straipsnis), o turinčiu individualių savybių tuomet, kai „informuotam vartotojui sudarytas bendras dizaino išpūdis skiriasi nuo bet kokio kito dizaino“ (6 straipsnis). Kaip ir patento objektų atveju, reguliavimas Prancūzijoje

ir Suomijoje nesiskiria, keliami tie patys kriterijai, o tam didžiausią įtaką turėjo ES teisėkūra – Europos Bendrijos Tarybos 2001 m. gruodžio 12 d. Reglamente dėl Bendrijos dizainų nustatyti šie kriterijai, kurie vėliau perkelti į nacionalinę valstybių narių teisę.

Trečiuoju pramoninės nuosavybės teisės objektu, kuris yra šio nusikaltimo dalyku, galime laikyti juridinio asmens pavadinimą, o tiksliau – teises ir pareigas, įgytas prisidengiant juridinio asmens vardu, taip pat daiktus ir dokumentus, kuriuose pavadinimas panaudotas be juridinio asmens sutikimo (Gruodytė *et al.*, 2021, p. 472). Pagal CK 2.39 straipsnį pavadinimas atskirai nuo juridinio asmens nesaugomas, o apsauga suteikiama nuo paraiškos registruoti juridinį asmenį pateikimo. Svarbu paminėti, kad tik Lietuvos nacionaliniai įstatymai numato baudžiamosios teisės priemones juridinio asmens pavadinimui (angl. *company name*), Prancūzijoje ir Suomijoje apsiribojama civilinėmis priemonėmis, ir ginamas čia ne oficialus įmonės pavadinimas, tačiau visuomenei plačiai žinomas „prekinis pavadinimas“ (angl. *trade name*). Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L711-3 straipsnyje juridinio asmens pavadinimas minimas tik kaip pirminė teisė, kuriai egzistuojant atsisakoma registruoti konkretų prekės ženklą, kadangi taip būtų pažeidžiami pirminės teisės subjekto interesai, o atsakomybė už juridinio asmens pavadinimo pažeidimus nustatoma tik civilinės atsakomybės ribose (Mateu, 2022). Suomijoje situacija dar kitokia – kadangi minėtas Suomijos baudžiamojo kodekso 49 skyriaus 2 dalyje išdėstytas nusikaltimas eksplicitiškai neteikia nuorodos į Suomijos Prekinių pavadinimų įstatymą (kuriame ir ginamos konkrečios juridinio asmens teisės), galime daryti išvadą, jog įmonių ar prekiniai pavadinimai baudžiamuoju įstatymu nesaugomi.

BK 204 straipsnyje numatyto nusikaltimo dispozicija aiškiai suponuoja, jog nusikaltimo dalyku čia yra kito asmens vardu įregistruotas ar plačiai žinomas, svetimas prekės ženklas ar paslaugų ženklas bei tokiais ženklais paženklintos prekės (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 483). D. Stasiulis taip pat pažymi, jog apsauga netaikoma netapatiems prekių ar paslaugų ženklams, t. y. baudžiamoji atsakomybė tokiu atveju nekyla (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 483). Šis teiginys kelia tam tikrų diskusijų²⁰, tačiau nei tarptautinės, nei ES teisės aktai nepateikia konkretaus reikalavimo prekių ir paslaugų ženklų apsaugą išplėsti iki netapačių, bet klaidinančių, ženklų (Levon, 2016, p. 240). Kadangi klausimas dėl apsaugos apimties yra keliantis diskusijas, mokslinėse publikacijose siūloma taikyti Suomijos pavyzdį, kur baudžiamoji atsakomybė nustatoma su konkrečia nuoroda į Suomijos Prekių ženklų įstatymą

---

²⁰ A. Nevera ir D. Klimkevičiūtė pateikia priešingą nuomonę ir nurodo, jog klaidinančių prekių ir paslaugų ženklų (netapačių) naudojimas turėtų būti baudžiamas pagal BK 204 straipsnį (Nevera ir Klimkevičiūtė, 2013, p. 139).

(taikomas blanketinės normos modelis), kuriame aptariamos visos apsaugos taikymo sąlygos, apibrėžimai (Nevera ir Klimkevičiūtė, 2013, p. 141).

Štai Suomijos Prekių ženklų įstatyme numatyta, jog išimtinės teisės subjektas įgyja dviem būdais: įregistruodamas prekės ženklą arba jį įsteigdamas (angl. *establishing*). Pastaroji sąvoka aiškinama kaip „platus prekės ženklo žinomumas Suomijos verslo ir vartotojų rinkose“. Be to, šio įstatymo 1 skyriaus 6 dalyje pasisakoma, jog niekas kitas negali naudoti prekės ženklo, kuris yra tapatus ar panašus tiek, jog klaidintų vartotoją, kadangi tai pažeidžia prekės ženklo savininko teises. Taigi, Suomijos įstatymai šiuo atveju suteikia platesnę apsaugą, t.y. apima ir netapačius prekių ženklus, kai tuo tarpu Lietuvos reguliavimas apsiriboja tapačiais prekių ženklais.

Prancūzijos reguliavimas dar kitoks – čia ne tik nekalbama apie klaidinančių prekių ženklų naudojimą (Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L712-1 straipsnyje eksplicitiškai nurodyti tik registruoti ženklai), tačiau baudžiamoji atsakomybė netaikoma ir neregistruotiems prekių ženklams. Suomijos ir Lietuvos atvejais išskiriami „gerai žinomi“ prekių ženklai, kuriems suteikiama apsauga baudžiamaisiais įstatymais, tačiau Prancūzijos įstatymų leidėjas numato tik civilines tokių prekių ženklų gynimo priemones (Berthet *et al.*, 2022). Tam tikra prasme tai itin apriboja prekių ženklų savininkų teisių gynimo būdų pasirinkimą, tačiau kartu parodo ir atsakingą įstatymų leidėjo požiūrį į baudžiamąją atsakomybę kaip *ultima ratio* priemonę.

Paskutinis, tačiau ne mažiau įdomus dalyko prasme, nusikaltimas, numatytas **BK 211 straipsnyje**, kurio dalyku turėtume laikyti komercinę paslaptį sudarančią informaciją. Šis pramoninės nuosavybės teisių objektas yra specifinis ir išsiskiriantis iš kitų. Specifika pasireiškia keliais būdais: 1) priešingai nei kitiems objektams, kuriems būdingas išviešinimo kriterijus (registravimas), komercinę paslaptį sudaro nevieša ir slapta informacija; 2) komercinėms paslaptims netaikomas naujumo kriterijus; 3) nereikalaujama paslapties originalumo, kaip tai daroma autorių teisių gynimo atvejais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje). Pagrindiniai kriterijai, leidžiantys tam tikrą informaciją pripažinti komercine paslaptimi, nustatyti CK 1.116 straipsnyje: slaptumas, komercinė vertė ir protingos pastangos, nukreiptos tokiai informacijai apsaugoti. Teismų praktika²¹ šių požymių aiškinimo atžvilgiu nuosekli ir nekintanti, todėl plačiau analizuoti kiekvieno iš jų reikšmę poreikio nėra.

---

²¹ Atitinkamai sąvokos „slaptumas, komercinis vertingumas, protingos pastangos, nukreiptos apsaugoti komercinę paslaptį“ aiškinamos identiškai šiose nutartyse: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-317-916/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 3 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-524/2014.

Nors Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. direktyva dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo įgyvendino visos ES valstybės narės, reguliavimas vis tiek skiriasi: štai Prancūzijoje direktyva įgyvendinta atskiru įstatymu, baudžiamoji atsakomybė nenumatyta. Tiesa, Prancūzijos autoriai nurodo, jog bent teorinė galimybė taikyti baudžiamąją atsakomybę lieka, naudojant kitas nusikaltimų sudėtis, tokias kaip vagystė, profesinio slaptumo ar pasitikėjimo pažeidimas (Bisch ir Kirry, 2019, p. 56). Bet kokiu atveju, kalbant apie konkretų pramoninės nuosavybės teisių objektą – komercinę paslaptį, negalime aptarti nusikaltimo, nukreipto į šį objektą, dalyko, kadangi šis paprasčiausiai neegzistuoja. Kita vertus, Suomija, direktyvos nuostatas perkėlė praktiškai taip pat, kaip ir Lietuva – atskirame akte (Suomijos komercinių paslapčių įstatyme) nustatyti kriterijai, keliami komercinėms paslaptims, tokie pat, kaip ir numatyti CK, o baudžiamoji atsakomybė nustatyta atskirame Suomijos baudžiamojo kodekso skyriuje, skirtame nusikaltimams verslui.

Taigi, trumpai apibendrinant nusikaltimų, nukreiptų į pramoninių nuosavybės teisių objektus, dalykus, pasakytina, jog Lietuvos įstatymų leidėjas apima daugiau objektų, išskirdamas tam tikras veikas, kurios Prancūzijoje ar Suomijoje apskritai nelaikomos nusikalstamomis. Tai gali suponuoti išvadą, jog Lietuvoje veikos kriminalizuojamos nepagrįstai, o tam tikrų pramoninės nuosavybės teisių objektų apsaugai pakaktų ir vienos – civilinės – atsakomybės. Kita vertus, baudžiamosios teisės saugomų objektų apibrėžimai tarp valstybių pakankamai panašūs ir atitinkantys tarptautinį bei ES reguliavimą.

3.3. Objektyvioji pusė

Laikantis nuoseklumo, pirmiausia aptariamas **BK 195 straipsnis** ir jo objektyviosios pusės požymiai. Kadangi nusikaltimo sudėtis ir formali, jo baigtumui reikšmės neturi nei padariniai, nei priežastinis ryšys tarp padarinių ir veikos, todėl aptariamos tik veikos, kuriomis šis nusikaltimas padaromas (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 414). Straipsnio dispozicija apibendrintai nurodo: „<...> pažeidė išimtinės patento savininko ar dizaino savininko teises arba juridinio asmens teisę į juridinio asmens pavadinimą <...>“, vadinasi, konkrečių teisių, kurios yra pažeidžiamos, turime ieškoti atskiruose teisės aktuose.

Išimtinės patento savininko teisės išdėstomos Patentų įstatymo 35 straipsnio 1 ir 2 dalyse. Kadangi skiriamos dvi, patentais saugomų objektų, rūšys, teisės taip pat kategorizuojamos per šį atskyrimą: „kai patento objektas yra gaminys, patento savininkas turi išimtinę teisę drausti kitiems asmenims be jo leidimo gaminti, naudoti, siūlyti parduoti,

parduoti, importuoti ar eksportuoti tą gaminį“ ir „kai patento objektas yra gaminio gamybos būdas, patento savininkas turi išimtinę teisę drausti kitiems asmenims be jo leidimo naudoti tą būdą ir naudoti, siūlyti parduoti, parduoti, importuoti ar eksportuoti tiesiogiai tuo būdu gautą gaminį“. Taigi, atlikus bet kurį iš šių alternatyvių veiksmų, asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L613-3 straipsnyje vardijamos tos pačios patento savininko teisės, o L615-14 straipsnyje reglamentuota baudžiamoji atsakomybė už tokių teisių pažeidimą. Čia taip pat numatytas ir baudžiamasis nusižengimas (nors tai ir nepatenka į šio darbo tyrimo apimtį), nukreiptas į patento pasisavinimą (formuluotė panaši į autorystės pasisavinimo sudėtį). Suomijos patentų įstatymo 3 straipsnis numato identišką teisę, kurios yra laikomos išimtinėmis, todėl ir baudžiamoji atsakomybė kyla už tuos pačius veiksmus. Tiesa, Suomijos baudžiamajame kodekse neišskiriamos tik išskirtinės teisės, kaip tai padaryta Lietuvos baudžiamajame įstatyme, todėl čia teisių sąrašas, kurios ginamos baudžiamosios teisės priemonėmis, praplečiamas ir apima patento savininko teisę uždrausti tiekti pagrindinius patentuoto išradimo elementus.

Kalbant apie dizaino savininko išimtinių teisių pažeidimą, teisių, kurios gali būti pažeistos, apibrėžimą, randame Dizaino įstatymo 36 straipsnyje: „dizainą naudoti, leisti arba drausti kitiems asmenims be jo leidimo gaminti, siūlyti parduoti, parduoti, pateikti į rinką, importuoti, eksportuoti, kausti ir naudoti bet kokius gaminius ar jų dalis, kurių dizainas informuotam vartotojui nesudaro bendro įspūdžio, kuris yra skirtingas nuo įregistruoto dizaino“. Čia svarbu aptarti sąvoką „informuotas vartotojas“, kurios aiškinimas teismų praktikoje pakankamai paprastas: tokiu laikytinas asmuo, kuris geriau už paprastą (eilinį) vartotoją žino ir supranta nagrinėjamą problemą, tačiau nėra šios srities specialistas“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje), taigi, kiekvienu konkrečiu atveju reikia vertinti šią subjektyvią aplinkybę – ar informuotam vartotojui tai atrodytų originalaus dizaino kopija. Kaip jau minėta, dizainų savininkų apsaugos reglamentavimo klausimai ES pakankamai unifikuoti, todėl nenuostabu, kad reguliavimas tapatus tiek Suomijos registruotų dizainų akte, tiek Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse.

Paskutinė nusikaltimo „sudėtis“, apimanti juridinio asmens teisių į juridinio asmens pavadinimą pažeidimą, numatyta tik Lietuvos nacionaliniame įstatyme, todėl ir aptariamas tik šis. Konkrečios teisės nurodomos CK 2.42 straipsnyje, apibrėžiant draudimą: „neleidžiama įgyti teisių ir pareigų prisidengiant kito juridinio asmens pavadinimu arba naudoti kito juridinio asmens pavadinimą be jo sutikimo“. Tai, jog juridinio asmens teisių į pavadinimą

apsauga numatyta CK suponuoja, jog tokios tapačios atsakomybės numatymas ir baudžiamajame įstatyme yra perteklinis, bent jau pagal dabartinę įstatymo formulotę, todėl toliau aptariamas papildomų objektyviosios pusės požymių nustatymo reikalingumas.

Štai Suomijos baudžiamajame kodekse, daugelyje nusikaltimų (išskyrus komercinių paslapčių atskleidimą), nukreiptų į pramoninės nuosavybės teisės objektus, nustatytas būtinas objektyviosios pusės požymis – padariniai, apibūdinami kaip „dideli ekonominiai praradimai“, arba kitaip – didelė žala. Tokio požymio nustatymas leidžia aiškiai atskirti civilinės ir baudžiamosios atsakomybės ribas, apibrėžti tam tikrą veikos pavojingumo laipsnį²², ko taikant BK 195 straipsnį reikalauja ir teisės doktrina (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 411). Čia taip pat būtina pažymėti, jog teismų praktika būtent baudžiamosiose bylose pakankamai negausi, pagal BK 195 straipsnį iki 2020 metų nenagrinėta nė viena byla, teismai dažniausiai apsiriboja civilinėmis priemonėmis (Grudytė *et al.*, 2021, p. 467), o tai tik įrodo šio papildomo požymio nustatymo būtinybę.

Pereinant prie kito nusikaltimo, numatyto **BK 204 straipsnyje**²³, svarbu aptarti tiek veikas, kuriomis padaromas nusikaltimas, tiek padarinius, kaip būtinąjį objektyviosios pusės požymį. Nusikaltimas čia padaromas alternatyviais veiksmais: 1) neturint leidimo svetimu prekių ženklų pažymimas didelis prekių kiekis; 2) tokios prekės pateikiamos realizuoti; 3) pasinaudojama svetimu paslaugų ženklų ir dėl to padaroma didelė žala. Būtina pradėti aptariant teismų praktiką dėl nusikaltimo sudėties specifikos šiame straipsnyje – kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija naudodama sisteminį ir loginį teisės aiškinimo metodus byloje išaiškino, jog pirmaisiais dviem atvejais taikomas tik didelio prekių kiekio kriterijus, o trečiuoju – tik didelės žalos padarymo kriterijus, kas savaime reiškia, jog pirmaisiais dviem atvejais nusikaltimo sudėtis yra formali, o trečiuoju – materialinė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Šie požymiai laikomi vertinamaisiais, todėl būtina atskleisti didelio kiekio ir didelės žalos sampratas.

Didelis prekių kiekis vertinamas pagal objektyvius bylos duomenis, o P. Veršekys pateikia pavyzdinį tokių duomenų sąrašą, kuris apima: „apyvartą, prekyvietės dydį, prekių asortimentą, atitinkamų prekių santykinę dalį prekyvietėje“ (Veršekys, 2015, p. 30). Teismų praktikoje didelis kiekis dažnai suponuoja ir didelę prekių vertę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje), o tokia praktika formuojama remiantis BK 213 straipsnio vertinamųjų kriterijų aiškinimu. Akivaizdu, kad vieningą

---

²² „Didelės žalos“ sąvoka pati savaime taip pat nėra aiškinama vienodai ir yra laikoma vertinamąja, plačiau atskleidžiama teismų praktikoje, tačiau šio požymio problematika šiame darbe atskleidžiama kalbant apie nusikaltimo, numatyto BK 204 straipsnyje, objektyviąją pusę.

²³ Pažymėtina, jog nagrinėjama tik BK 204 straipsnio 1 dalis, kadangi 2 dalis numato privilegijuotą sudėtį ir sudaro tik baudžiamąjį nusižengimą.

apibrėžimą ir konkrečius kiekius ar sumas čia nustatyti sudėtinga, todėl didelio kiekio nustatymas paliekamas išimtinai teismo vertinimui, kiekvienu konkrečiu atveju nustatant įvykio esmines aplinkybes.

Didelės žalos kriterijus kelia dar daugiau klausimų – nors BK 212 straipsnyje išaiškintas didelės turtinės žalos dydis, kuris viršija 150 MGL, tačiau žala gali būti ir neturtinė. Tokiu atveju teismas turi vertinti visas bylos aplinkybes ir nustatyti, ar buvo padaryta žala gamintojo prestižui, reputacijai (Gruodytė *et al.*, 2022, p. 76). Kadangi teismų praktika šio BK straipsnio kontekste negausi, kiek tai susiję su neturtinės žalos vertinimu, galime kelti tik teorines didelės žalos nustatymo problemas: kyla klausimas, ar galima skirtingas žalas (turtinę ir neturtinę) bendrinti, siekiant nustatyti didelę žalą, pavyzdžiui, kai turtinė žala nesiekia 150 MGL, bet padaryta ir neturtinė žala? Tokiu atveju pirmiausia reiktų ieškoti neturtinės žalos įvertinimo pinigine išraiška, kaip tai nustatyta CK 6.250 straipsnyje, tačiau net ir tuomet lieka neaišku, ar sumas būtų galima sudėti ir siekti 150 MGL kai vienintelio didelės žalos nustatymo kriterijaus, kadangi šis dydis siejamas tik su turtine žala (Veršekys, 2015, p. 38). Iš viso, kas pasakyta, darytina išvada, jog didelės žalos kriterijaus nustatymas tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje yra komplikotas ir neturintis aiškios sistemos, todėl būtina tęsti mokslinius tyrimus šioje srityje, aiškiai formuoti kriterijus tiek turtinei, tiek neturtinei žalai įstatyme, o tuomet jau būtų galima kalbėti ir apie aiškų civilinės ir baudžiamosios atsakomybių atribojimą.

Užsienio šalių reguliavimas veikų klausimu identiškas – Suomijos Prekių ženklų įstatymo 6 skyriuje nurodomi veiksmai, kuriais pažeidžiamos išimtinės prekės ženklo savininko teisės, Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L716-10 straipsnyje išdėstomas nusikaltimas ir alternatyvios veikos, kuriomis pažeidžiamos prekės ženklo savininko teisės – numatomos trys alternatyvios veikos, kaip ir Lietuvoje. Vis dėlto, šiek tiek skiriasi papildomų požymių reglamentavimas – Suomijoje numatytas didelės ekonominės žalos kriterijus, kurio ekvivalentu Lietuvos įstatyme yra didelės turtinės žalos kriterijus, t. y. Suomijos modelis nenumato neturtinės žalos kaip požymio, kas palengvina įrodinėjimą ir suteikia įstatymui aiškumo. Štai Prancūzijoje nenumatomi jokie papildomi kriterijai, todėl nenuostabu, jog dažnu atveju prekės ženklų savininkai renkasi efektyvesnį ir patikimesnį būdą savo teisėms ginti – specializuotus komercinius teismus, taikančius civilines gynybos priemones (Mateu, 2022).

Paskutinis nusikaltimas – komercinės paslapties atskleidimas (**BK 211 straipsnis**) – taip pat pasižymi materialia sudėtimi ir čia taip pat nurodomas didelės žalos (tačiau tik turtinės) kriterijus, kaip būtini padariniai šiai veikai inkriminuoti. Veika padaroma tiek veikimu – atskleidžiant tam tikrą informaciją, kuri sudaro komercinę paslaptį, nors vienam asmeniui, tiek neveikimu – kai nesiimama visų priemonių, reikalingų tokiai informacijai apsaugoti

(Abramavičius *et al.*, 2009, p. 509-510). Čia, priešingai nei BK 204 straipsnio taikymo atveju, išskiriama tik didelė turtinė žala, todėl šio požymio aiškinimas šiek tiek paprastesnis, be to, teismų praktika taip pat gausesnė. Pirmiausia, didelės žalos dydis vertinamas per BK 212 straipsnį – viršijantis 150 MGL. Antra, būtina nustatyti, ką laikome turtine žala ir pagal ką ji skaičiuojama. Kasacinio teismo praktikoje nusistovėjusi pozicija, jog žala yra siejama su komercinės paslapties savininko patirtais nuostoliais, kurie apima ir negautą pelną (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Taigi, kiekvienu atveju turi būti vertinama, kokius pinigine išraiška išreikštus nuostolius patyrė komercinės paslapties savininkas bei ar egzistuoja priežastinis ryšys tarp patirtų nuostolių ir atskleistos komercinės paslapties. Prancūzijos reguliavimas šiuo klausimu neaktualus, kadangi, kaip minėta, baudžiamoji atsakomybė čia tiesiogiai nenustatyta. Suomijos modelis itin panašus į lietuviškąjį – nusikaltimas padaromas atskleidžiant komercinę paslaptį kitam asmeniui ir tokiu veiksmu padarant žalos komercinės paslapties savininkui.

Taigi, objektyviosios nusikaltimų pramoninei nuosavybei pusės požymiai ir jų reglamentavimas vertintinas dviprasmiškai: viena vertus, veikos, už kurias numatyta baudžiamoji atsakomybė, reglamentuojamos pakankamai aiškiai, tačiau padarinių apibrėžimas įstatyme gana chaotiškas – BK 195 straipsnio atveju padariniai apskritai nenumatomi, kas sunkina baudžiamosios ir kitų atsakomybės rūšių atskyrimą, BK 204 straipsnyje didelės žalos kriterijus tiksliai neapibrėžtas, apima tiek turtinę, tiek neturtinę žalą, o BK 211 straipsnyje reguliavimas dar kitoks – numatoma tik didelė turtinė žala.

Apibendrinant visą, kas išdėstyta šiame skyriuje, pasakytina, jog pramoninės nuosavybės teisės objektus saugančių nusikaltimų sistemai trūksta sistemiškumo ir pagrįstumo. Pirma, nesuprantamas įstatymų leidėjo pasirinkimas šiuos nusikaltimus išdėstyti skirtinguose skyriuose, taip sukuriant nusikaltimų objektų apibrėžimo problemą. Antra, užsienio valstybių pavyzdžiai leidžia kvestionuoti tam tikrų veikų pramoninės nuosavybės objektams kriminalizavimo poreikį. Trečia, pramoninės nuosavybės kontekste tampa itin sudėtinga atriboti civilinę ir baudžiamąją atsakomybes dėl nusikaltimų sudėtyse nustatytų vertinamųjų požymių ir jų abstraktumo, todėl tolimesniuose moksliniuose tyrimuose rekomenduotina apsvarstyti tik civilinės atsakomybės taikymą arba aiškių kriterijų nustatymą papildomiems veikų kvalifikavimo požymiams (didelei žalai, dideliame kiekiui).

IŠVADOS

1. Intelektinės nuosavybės samprata atskleidžiama per intelektinės nuosavybės teisės objektų sąrašą su jiems būdingais bruožais, tačiau baigtinio sąrašo nepateikia nei nacionaliniai, nei tarptautiniai teisės aktai, taip paliekantys galimybę naujų objektų atsiradimui, kas itin aktualu nuolat kintančioje intelektinės nuosavybės teisėje. Abstraktus, tačiau plačiai vartojamas „intelektinės nuosavybės objektai“ terminas teigiamai vertintinas ir baudžiamojoje teisėje, kadangi sukonkretinimas lemtų dažną poreikį keisti įstatymą.
2. Tarptautinis ir ES reguliavimas įpareigoja numatyti baudžiamosios atsakomybės taikymą intelektinės nuosavybės teisės srityje, tačiau net ir spartūs ES teisės harmonizavimo procesai nesukuria vienodo reguliavimo, todėl nacionaliniai reguliavimai tarp valstybių turi reikšmingų skirtumų, o pačios įstatymų normos pasižymi dideliu blanketiškumu.
3. BK XXIX skyrius, kuriame įtvirtinti nusikaltimai intelektinei nuosavybei turi esminių trūkumų, kurie lemia viso baudžiamojo įstatymo nevientisumą – skyriaus pavadinimą siūloma keisti į „nusikaltimai intelektinei nuosavybei“, į šį skyrių taip pat perkelti nusikaltimus, numatytus BK 204 ir BK 211 straipsniuose, kurių rūšiniu objektu yra intelektinė nuosavybė.
4. Autorių teisių gynimo baudžiamosios teisės priemonėmis aiškumui reikalinga tiksliai apibrėžti nusikaltimų, numatytų BK 191 ir 192 straipsniuose objektus, laikant, jog BK 191 straipsnis gina išimtinai neturtinę autorių teisę (teisę į kūrinio autorystę), o BK 192 straipsnis – tik kai kurias turtines autorių teises ir gretutines teises (kūrinio atgaminimo ir platinimo teises).
5. Siekiant išvengti pernelyg plataus BK aiškinimo, siūlytina BK 192 straipsnį papildyti alternatyvia veika, kuri savo pavojingumu ir paplitimo mastu atitinka kitas BK numatytas veikas, - viešą kūrinio paskelbimą elektroninėje erdvėje.
6. Pramoninės nuosavybės apsaugos atžvilgiu svarbu dar kartą įvertinti kai kurių veikų, pavyzdžiui, juridinio asmens teisės į juridinio asmens pavadinimą pažeidimo, kriminalizavimo poreikį, taip pat apsvarstyti papildomų kvalifikuojančių požymių nustatymo reikalingumą BK 195 straipsnyje.
7. Būtinai tolesni moksliniai tyrimai susiję su tam tikrų vertinamųjų požymių (didelės žalos, didelio kiekio) aiškinimu, kadangi aiškios doktrinos nebuvimas apsunkina įstatymo taikymą, taip pat apsunkina ribos nustatymą tarp baudžiamosios ir kitų atsakomybės rūšių.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

I. Norminiai teisės aktai

Tarptautinės konvencijos, sutartys ir dokumentai:

1. Konvencija, kuria įsteigiama Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija (1967). *TAR*, 2016, 1334.
2. Konvencija dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo (1971). *Valstybės žinios*, 1999, 82-2416.
3. Europos patentų išdavimo konvencija (Europos patentų konvencija) (1973). *Valstybės žinios*, 2004, 147-5325.
4. Baigiamasis dokumentas, išreiškiantis daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatus. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis (1994). *Valstybės žinios*, 2001, 46-1620.
5. Berno Konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1994). *Valstybės žinios*, 1995, 40-988.
6. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (1994). *Valstybės žinios*, 1996, 75-1796.

Europos Sąjungos reglamentai, direktyvos ir pasiūlymai

7. Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. gegužės 22 d. direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo. *OL L 167, p. 10*.
8. Tarybos 2001 m. gruodžio 12 d. reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino. *OL L 3, p. 1*.
9. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 29 d. direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. *OL L 157, p. 45*.
10. Europos Parlamento ir Tarybos 2005 m. liepos 12 d. direktyvos pasiūlymas COM(2005) 276/1 dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą {SEC(2005)848}. Iš: [interaktyvus] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM:2005:276:FIN> [žiūrėta 2023 m. kovo 10 d.].
11. 2012 m. spalio 26 d. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. *OL C 326, p. 47*.
12. Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. balandžio 23 d. direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija). *OL L 111, p. 16*.

13. Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo. *OL L 157, p. 1.*

Lietuvos Respublikos nacionaliniai teisės aktai

14. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1961). *Valstybės žinios*, 18-147.
15. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (1984). *Valstybės žinios*, 1-1.
16. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014.
17. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas (1994). *Valstybės žinios*, 8-120.
18. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, 50-1598.
19. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 89-2741.
20. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 74-2262.
21. Lietuvos Respublikos prekės ženklų įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 92-2844.
22. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, 112-4980.
23. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 170-1 straipsniu įstatymas (2009). *Valstybės žinios*, 87-3663.
24. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). *TAR*, 11216.
25. Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas (2018). *TAR*, 7477.

Užsienio valstybių nacionaliniai teisės aktai

26. Suomijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1889). Iš: [interaktyvus] https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039_20210433.pdf [žiūrėta 2023 m. kovo 30 d.].
27. Suomijos Respublikos autorių teisių įstatymas (1961). Iš: [interaktyvus] https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1961/en19610404_20150608.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
28. Suomijos Respublikos Prekių ženklų įstatymas (1964). Iš: [interaktyvus] <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/16561> [žiūrėta 2023 m. vasario 23 d.].
29. Suomijos Respublikos patentų įstatymas (1967). Iš: [interaktyvus] <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/17869> [žiūrėta 2023 m. kovo 19 d.].

30. Suomijos Respublikos registruotų dizainų įstatymas (1971). Iš: [interaktyvus] <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1971/en19710221.pdf> [žiūrėta 2023 m. kovo 21 d.].
31. Suomijos Respublikos prekių pavadinimų įstatymas (1979). Iš: [interaktyvus] <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/18014> [žiūrėta 2023 m. kovo 21 d.].
32. Prancūzijos Respublikos intelektinės nuosavybės kodeksas (1992). Iš: [interaktyvus] <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/21533> [žiūrėta 2023 m. kovo 30 d.].
33. Suomijos Respublikos komercinių paslapčių įstatymas (2018). Iš: [interaktyvus] <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2018/en20180595.pdf> [žiūrėta 2023 m. kovo 24 d.].

II. Specialioji literatūra

34. Abramavičius, A. et al. (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
35. Bisch, A. ir Kirry, A. (2019). New French law expands protections covering trade secrets. *International litigation newsletter*, May 2019, 55-56.
36. Birštonas, R. et al. (2010). *Intelektinės nuosavybės teisė: vadovėlis*. Vilnius: Registrų centras.
37. Fedosiukas, O. ir Gruodytė, E. (red.) (2021). *Lietuvos baudžiamoji teisė: specialioji dalis: vadovėlis*. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
38. Fedosiukas, O. ir Gruodytė, E. (red.) (2022). *Lietuvos baudžiamoji teisė: specialioji dalis: vadovėlis*. Antras pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
39. Geiger, C. (2014). The rise of criminal enforcement of intellectual property rights ... and its failure in the context of copyright infringements on the Internet. Iš: Frankel, S., Gervais, D. (sud.) (2014). *The Evolution and Equilibrium of Copyright in the Digital Age*. Cambridge: Cambridge University Press.
40. Kiškis, M., Šulija, G. (2003). Baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus Europos valstybėse. *Teisė*, 49, 52-65.
41. Kiškis, M., Kriščiūnaitis, M. (2008). Intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų tyrimai: metodologiniai aspektai. *Teisė*, 68, 37-50.
42. Kiškis, M. (2013). Novel Remedies for Intellectual Property Rights Infringement Online. *Jurisprudencija*, 20(4), 1443-1456.

43. Levon, J. (2016). Baudžiamoji atsakomybė už svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimą. *Teisės apžvalga*, 2(14), 229-249.
44. Mikelėnas, V. (1997). *Civilinis procesas. Pirmoji dalis*. Antras leidimas. Vilnius: Justitia.
45. Mizaras, V. (2002). Autoriaus teisių ir gretutinių teisių gynimo reglamentavimas tarptautinėse sutartyse ir Europos Sąjungos teisės aktuose. *Teisė*, 44, 86–101.
46. Mizaras, V. (2003). *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai: monografija*. Vilnius: Justitia.
47. Mizaras, V. (2005). Intelektinės nuosavybės teisių gynimo reglamentavimo novelos Europos Bendrijos teisėje: pagrindiniai principai. *Teisė*, 55, 96-115.
48. Mizaras, V. (2008). *Autorių teisė: I tomas*. Vilnius: Justitia.
49. Mizaras, V. (2009). *Autorių teisė: II tomas*. Vilnius: Justitia.
50. Mylly, T. (2012). Criminal enforcement and European Union law. Iš: Geiger, C. (red.) (2012). *Criminal Enforcement of Intellectual Property. A Handbook of Contemporary Research*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar.
51. Nevera, A. ir Klimkevičiūtė, D. (2013). Criminal aspects of infringement of trademark rights. *Annales Universitatis Apulensis Series Jurisprudentia*, 16, 133-146.
52. Rajan, M. T. S. (2001). The implications of international copyright law for cultural diversity policies. Iš: Bennett, T. (2001). *Differing diversities: transversal study on the theme of cultural policy and cultural diversity*. Strasbourg: Council of Europe.
53. Steponavičiūtė, R. (2020). Autorystės pasisavinimo nusikaltimo objektas ir jo reikšmė veikai kvalifikuoti. *Teisė*, 115, 105–121.
54. Stonkienė, M. (2011). *Intelektinės nuosavybės teisė: autorių teisė: mokomoji knyga*. Vilnius: Petro ofsetas.
55. Švedas, G. et al. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė: bendroji dalis: Vilniaus universiteto vadovėlis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
56. Švedas, G. (2010). Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamajai teisei. *Teisė*, 74, 7-20.
57. Švedas, G. et al. (2022) *Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai: Monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
58. Švedas, P. (2009). Prieštaringi Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 192 straipsnio interpretavimo aspektai. *Teisė*, 73, 137-148.
59. Švedas, P. (2011). *Baudžiamoji atsakomybė už literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą ar laikymą: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S)*. Vilnius: Vilniaus universitetas.

60. Veršekys, P. (2013). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S)*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
61. Vileita, A. (2000). *Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras: Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214(10) straipsnio komentaras*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
62. Žilinskas, V., Kasperavičius, P., Kiškis, M. (2007). *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga: vadovėlis aukštosioms mokykloms*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

III. Teismų praktika:

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai

63. *Europos Bendrijų Komisija prieš Europos Sąjungos Tarybą* [ESTT], Nr. C-176/03, [2005-09-13]. ECLI:EU:C:2005:542.

Bendrosios kompetencijos teismų praktika

64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-218/2004.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-304/2005.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-3/2006.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2006.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-173/2013.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 3 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-524/2014.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-140-611/2015.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-317-916/2015.

74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-28-303/2017.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270-687/2017.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-286-489/2017.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-101-628/2018.
78. Šiaulių apygardos teismo 2019 lapkričio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-266-744/2019.

IV. Elektroniniai šaltiniai

79. Berthet, A., Devevey, B., Berthet, E. (2022). World Trademark Review Yearbook 2022/2023. *France: Trademark procedures and strategies*. [interaktyvus] <https://www.worldtrademarkreview.com/global-guide/the-wtr-yearbook/2022/article/france> [žiūrėta 2023 m. kovo 23 d.].
80. Europos parlamentas. Faktų apie Europos Sąjungą suvestinės. *Intelektinė, pramoninė ir komercinė nuosavybė*. [interaktyvus] <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/36/intelektine-pramonine-ir-komercine-nuosavybe> [žiūrėta 2023 m. kovo 12 d.].
81. Mateu, C. (2022). *The Trademarks Law Review: France*. The Law reviews. [interaktyvus] <https://thelawreviews.co.uk/title/the-trademarks-law-review/france#footnote-010> [žiūrėta 2023 m. kovo 14 d.].
82. European Union Intellectual Property Office. *Strategic plan 2025*. [interaktyvus] https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/strategic_plan/SP2_025_en.pdf [žiūrėta 2023 m. kovo 31 d.].
83. European Patent Office and European Union Intellectual Property Office. IPR-intensive industries and economic performance in the European Union. [interaktyvus] https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPR-intensive_industries_and_economic_in_EU_2022/2022_IPR_Intensive_Industries_FullR_en.pdf [žiūrėta 2023 m. balandžio 5 d.].

84. Veršekys, P. (2015). „Abstrakčių“ požymių traktuotė nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai sudėtyse. [interaktyvus] [https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2016/09/Dr. P. Versekys_Abstrakciu-pozymiu-traktuote-nusikalstamu-veiku-ekonomikai-ir-verslo-tvarkai-sudetyse.pdf](https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2016/09/Dr._P._Versekys_Abstrakciu-pozymiu-traktuote-nusikalstamu-veiku-ekonomikai-ir-verslo-tvarkai-sudetyse.pdf) [žiūrėta 2023 m. kovo 14 d.].

SANTRAUKA

Nusikaltimai intelektinei nuosavybei Lietuvoje ir užsienio valstybėse

Eglė Simutytė

Šiame darbe nagrinėjama nusikaltimų intelektinei nuosavybei sistema Lietuvoje, apimanti atskirus nusikaltimus, kurių sudėtys (objektyviosios pusės požymiai) ir jų problematika taip pat patenka į šio darbo objektą. Pirmojoje dalyje siekiama atrasti vieningą intelektinės nuosavybės sampratą, kurios dvi atskiros šakos (autorių teisės ir pramoninė nuosavybė) nagrinėjamos tolimesnėse darbo dalyse, taip pat ieškoma baudžiamąją atsakomybę įgalinančių teisės aktų, analizuojama nacionalinė intelektinės nuosavybės gynimo sistema. Antroji darbo dalis skirta dviem nusikaltimams, ginantiems autorių teises, įtvirtintiems BK 191 ir BK 192 straipsniuose, nagrinėjami probleminiai kvalifikavimo aspektai, pateikiami užsienio valstybių (konkrečiai – Suomijos ir Prancūzijos) reglamentavimo pavyzdžiai kaip atspirtis nacionalinio baudžiamojo įstatymo tobulinimui. Paskutinėje darbo dalyje analizuojami nusikaltimai pramoninei nuosavybei, jų įtvirtinimo BK pagrindumas, objektyviosios pusės požymiai, straipsniuose įtvirtintų vertinamųjų požymių nustatymo problemos.

SUMMARY

Crimes against intellectual property in Lithuania and foreign countries

Eglė Simutytė

This paper examines the system of crimes against intellectual property in Lithuania, which includes separate crimes, the composition (characteristics of the objective side) and their problems also fall within the scope of this paper. The first part aims to discover a unified concept of intellectual property, the two separate branches (copyright and industrial property) of which are examined in the following parts of the work, as well as looking for legal acts enabling criminal liability, analyzing the national intellectual property protection system. The second part of the work is devoted to two crimes protecting copyright, provided in Articles 191 and 192 of the Criminal Code, the problematic aspects of qualification are examined, and examples of the regulations of foreign countries (specifically, Finland and France) are presented as a starting point for the improvement of the national criminal law. The last part of the work analyzes crimes against industrial property, the validity of their establishment in the Criminal Code, the signs of the objective side, the problems of determining the evaluative signs established in the articles.